

40 ΧΡΟΝΙΑ ΦΟΥΡΝΑΡΗΣ...

ΟΙ ΑΤΑΛΑΝΤΕΥΤΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ “ΕΥΗΜΕΡΙΑ” ΚΑΙ “ΚΡΙΣΗ”
ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΟΠΙΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ

CLASSWARDOGZ

classwardogz@gmail.com - autonomia71.wordpress.com

Οι class war dogz είναι μια αυτόνομη πολιτική ομάδα που δημιουργήθηκε τον Σεπτέμβρη του 2013, μετά από τη συγχώνευση των ομάδων metro tools και σαχ. Ως εργάτες και άνεργοι, στα κεφάλια των οποίων σκάει μία πραγματικότητα που έχει πίσω της σαράντα χρόνια ταξικής ήττας και ειρήνης με τα αφεντικά -έχουμε, με πικρό τρόπο, συνειδητοποιήσει ότι εκεί ακριβώς βρίσκεται η καταγωγή της οικονομικής κρίσης και του νέου ελληνικού φασισμού. Ξέρουμε πια ότι ο μόνος τρόπος να επιβιώσουμε, υλικά και διανοητικά, είναι μόνο μαζί με τους ταξικούς μας συντρόφους και μόνο αν μιλάμε και αν ενεργούμε με τις δικές μας δυνάμεις και για λογαριασμό μας. Μόνο αν προσπαθούμε να βγάλουμε άκρη συλλογικά κι αυτόνομα και ταυτόχρονα, αυτή τη γνώση την κάνουμε δημόσιο λόγο.

Η εισήγηση που κρατάτε στα χέρια σας είναι ένα ακόμη μέσο για την επίτευξη αυτού του σκοπού. Είναι μέσο για να μιλάμε δημόσια και πολιτικά για την κρίση, για την εργασία, για τη βίαιη αναδιάρθρωση του ελληνικού καπιταλισμού, για τα τεχνολογικά και οργανωτικά εργαλεία με τα οποία τα αφεντικά διαχειρίζονται την υποτίμησή μας, για τον κόσμο που αλλάζει γύρω μας. Ελπίζουμε όσο περνά ο καιρός να το κάνουμε και καλύτερα.

Οι class war dogz βρίσκονται και συζητάνε στην κατάληψη Αρχείο71, στη γωνία Καλλιδρομίου και Ζωσιμάδων 7 στα Εξάρχεια. Το Αρχείο71 είναι ανοιχτό κάθε Πέμπτη 17.00 - 20.00 και Σάββατο 12.00 - 16.00. Οπότε, εάν αυτά που διαβάζετε σας φαίνονται ενδιαφέροντα, ελάτε να τα πούμε από κοντά και να βρείτε και έντυπο υλικό της ομάδας.

Εισαγωγή

Αυτή η μπροσούρα που κρατάτε στα χέρια σας, καθώς και η εκδήλωση την οποία συνοδεύει ως εισήγηση έχει γραφτεί από την αυτόνομη πολιτική ομάδα ClassWarDogz. Εντούτοις, αυτά που λέει, τα περιεχόμενά της, οι ιδέες, οι πολιτικές θέσεις που υποστηρίζει και τελικά η συνολική πολιτική στάση της ομάδας απέναντι στα γεγονότα των ημερών, όπως εκφράστηκε όχι μόνο σε αυτή την μπροσούρα, αλλά και σε αφίσες και στο περιοδικό, δεν ανήκουν (μόνο) στην ομάδα. Αυτό συμβαίνει για τον απλούστατο λόγο ότι για την παραγωγή αυτών των ιδεών, θέσεων και πολιτικής στάσης δεν εργάστηκε μόνο αυτή η ομάδα.

Βλέπετε, οι ClassWarDogz ως αυτόνομη πολιτική ομάδα –ευτυχώς- δεν πορεύονται μόνοι τους σε αυτόν τον κακοτράχαλο δρόμο του ταξικού ανταγωνισμού. Αντιθέτως θεωρούν τον πολιτικό τους εαυτό ως μέρος μιας πολιτικής κοινότητας, ενός ζωντανού οργανισμού που συγκροτείται και βασίζεται σε ένα σώμα κοινών οργανωτικών πρακτικών και συλλογικών αντιλήψεων που συνήθως αποκαλούμε αυτονομία.

Στόχος λοιπόν αυτής της εκδήλωσης, όσο και της εισήγησης που κρατάτε, είναι να διατυπωθεί δημόσια μια πολιτική θέση, μια εξήγηση για τα όσα συμβαίνουν γύρω μας, η οποία θεωρούμε ότι είναι κοινό κτήμα αυτής της κοινότητας. Πλεονέκτημα αυτής της θέσης είναι ότι δεν παράχθηκε στον αφρό των ημερών και κάτω από καθεστώς έκπληξης και τρόμου για το «τι μας συμβαίνει ξαφνικά» και δεν προτίθεται να απαντήσει σε ερωτήματα του τύπου «και τώρα τι κάνουμε;». Αντιθέτως πρόκειται για μια θέση που παράγεται και εξελίσσεται χρόνο με το χρόνο, μέρα με τη μέρα, συνέλευση με τη συνέλευση μέσα σε σταθερές οργανωτικές δομές. Για να πούμε αυτά που θα ακούσετε μάθαμε να διαβάζουμε την ιστορία του ελληνικού κράτους (και κάθε κράτους) ως συνέχεια στρατηγικών και σκοπών αντί για συνεχείς τομές. Μάθαμε να κοιτάμε πίσω από εθνικό συμφέρον και να βλέπουμε ταξικό πόλεμο. Μάθαμε να ακούμε οικονομία και να καταλαβαίνουμε εκμετάλλευση. Κοινώς μάθαμε και εξακολουθούμε να μαθαίνουμε πως να κοιτάζουμε τον κόσμο με τα μάτια της τάξης μας.

Στόχος μας είναι να πούμε οργανωμένα μια συνεκτική αφήγηση για το τι συμβαίνει σήμερα και γιατί, η οποία πηγάζει από όλα τα παραπάνω και ταυτόχρονα να καταθέσουμε κάπως συγκεντρωμένα αυτή την πολιτική μας θέση που τόσο καιρό διατυπώνεται με τον ένα ή άλλο τρόπο, μέσα από αφίσες, προκηρύξεις, εκδηλώσεις και πάει λέγοντας. Στόχος μας είναι τελικά να υποστηρίξουμε ότι στους καιρούς που ζούμε, όποτε προκύπτουν ερωτήματα επιτακτικά από τη μεριά των αφεντικών μας, εμείς θα πρέπει πάντα να ανατρέχουμε στα εργαλεία που θα μας επιτρέψουν να δούμε πίσω από αυτά και να εργαστούμε εναντίον τους.

Αθήνα, 27/7/2015

1. Αντί προλόγου: θέσεις για τις τρέχουσες εξελίξεις

Αν κάποιος βρισκόταν στην Ελλάδα του 2008, θα έπρεπε να είναι σε θέση να προβλέψει όχι μόνο το ξέσπασμα της κρίσης αλλά και τη μορφή που αυτή θα έπαιρνε. Θα έπρεπε να προβλέψει ένα τέτοιο ξέσπασμα όχι μόνο εξαιτίας της ιστορίας με τα ενυπόθηκα δάνεια υψηλού κινδύνου στις ΗΠΑ και την κατάρρευση της Lehman Brothers, αλλά κι εξαιτίας του ότι για χρόνια η κατανάλωση συντηρούνταν μέσω του δανεισμού και των δόσεων.

Οι τελευταίες δεκαετίες της μεταπολίτευσης είχαν χαρακτηριστεί από την έκφραση μιας πολύπλευρης ταξικής ήττας και απάθειας. Από τη μία, η ήττα αυτή αντικατοπτριζόταν στη διαρκή μείωση των μισθών των ντόπιων και στην εδραίωση της επισφαλούς, άνευ ωραρίου και σταθερού μισθού εργασία· από την άλλη, εκδηλωνόταν με την παρανομοποίηση των μεταναστών από το ελληνικό κράτος και τη συνεχή υποτίμηση της ζωής και της εργασίας τους.

Το 2010, το ελληνικό κράτος δεν μπορούσε πλέον να συνεχίσει να δανείζεται με επιτόκιο “βιώσιμο” και αναγκάστηκε να εισαχθεί στο πρόγραμμα στήριξης των ΕΕ/ΕΚΤ/ΔΝΤ. Η ΕΕ παρείχε την απαραίτητη ρευστότητα στο ελληνικό κράτος και τις τράπεζές του, ζητώντας του όμως να υποσκάψει τα θεμέλια του προστατευτισμού (φοροελαφρύνσεις, φοροδιαφυγή, εγγυημένη κρατική αγορά και χρηματοδότηση) που το ελληνικό κράτος επεφύλασσε στο κεφάλαιό του. Το ελληνικό κεφάλαιο πέρασε τη χασούρα του κατευθείαν στην εργατική τάξη της χώρας, η οποία ανοργάνωτη και ηττημένη καθώς ήταν υιοθέτησε την πατριωτική / “αντιμνημονιακή” ορολογία αμάσητη.

Η επέκταση της κρίσης όμως, ανέδειξε τα κόκκινα δάνεια ως μια σκληρή πραγματικότητα. Οι τράπεζες λειτουργούσαν χάρη στην κρατική βοήθεια, αφού τα βιβλία τους ήταν γεμάτα με λεφτά που στην πραγματικότητα δεν υπήρχαν. Τα δύο κουρέματα του χρέους το 2011 και το 2012 όχι μόνο δεν έλυσαν κανένα πρόβλημα, αντίθετα το μεγάλωσαν. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα είχε γίνει ένας κουβάς χωρίς πάτο που μέσα του πετούσαν λεφτά.

Σε κάθε περίπτωση, τα ελληνικά αφεντικά έπρεπε να φέρουν βόλτα ένα ετερογενές μείγμα: έπρεπε να διασώσουν τις τράπεζές τους, οι οποίες και αποτελούσαν καθοριστικό παράγοντα της ελληνικής οικονομίας και της εξωτερικής πολιτικής. Έπρεπε να υποχωρήσουν μπροστά στις απαιτήσεις των ανταγωνιστών τους για να συντηρήσουν τη ρευστότητά τους. Έπρεπε να διαφυλάξουν την κερδοφορία των βασικών τους επιχειρηματικών κλάδων (ναυτιλία, φαρμακοβιομηχανία, τουρισμός). Έπρεπε ακόμα να υποτιμήσουν την εργατική τάξη της χώρας πέρα από τα όρια της ταξικής της ήττας· πέρα από τα ευρέως αποδεκτά

στάνταρντ μιας κοινωνίας που θεωρούσε πως για αυτήν η “ιστορία είχε τελειώσει”. Στο μεταξύ, βέβαια, ήλπιζαν να ξεσπάσει και κανένας πόλεμος στη γειτονιά τους.

Η ΕΕ δεν είναι ούτε το “παγκοσμιοποιημένο κράτος” που ίπταται πάνω από τα κεφάλια μας θέλοντας το κακό μας, ούτε μια φιλερηνική και πολιτισμένη ένωση. Η ΕΕ είναι μια (οικονομική) συμμαχία μεταξύ κρατών. Μια συμμαχία που φτιάχτηκε κάτω από τις ιδιαίτερες συνθήκες των πρώτων χρόνων της δεκαετίας του ’50: ψυχρός πόλεμος, διαιρεμένη και ηττημένη Γερμανία (για την οποία όμως δεν επιφυλάχτηκε μια νέα “συνθήκη των Βερσαλλιών”), στρατιωτική εγγύηση του ΝΑΤΟ, οικονομική ανάπτυξη. Κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, η Γαλλία είχε τον πολιτικό έλεγχο, η Γερμανία δεχόταν την αμερικανική βοήθεια κι αποκτούσε το οικονομικό βάθος που δεν είχε καταφέρει να πετύχει μέσω δύο πολέμων, ενώ οι μικρότερες χώρες δέχονταν να μειώσουν τον κρατικό προστατευτισμό τους με αντάλλαγμα το άφθονο χρήμα των διάφορων “αναπτυξιακών πακέτων” και την εγγύηση πως δεν θα ζυπνήσουν μια μέρα ως μέλη του “Συμφώνου της Βαρσοβίας”.

Πρώτα η κατάρρευση του “ανατολικού μπλόκ” και στη συνέχεια η όξυνση της κρίσης, άλλαξαν τα δεδομένα για την ΕΕ. Η ΕΣΣΔ έγινε Ρωσία κι η Γερμανία άρχισε να βλέπει φιλικά τους ενεργειακούς της πόρους· η επανενωμένη Γερμανία ξεπέρασε σε ισχύ τη Γαλλία και την Αγγλία. Η Αγγλία ουσιαστικά αποτραβήχτηκε κι η Γερμανία έβαλε μπροστά τη διεύρυνση της ΕΕ και τη δημιουργία του ευρώ.

Τα κράτη της Ευρώπης θυμόντουσαν για ποιους λόγους είχαν φτιάξει την ΕΕ, το τίμημα όμως για να τη συντηρήσουν γινόταν (κι εξακολουθεί ως σήμερα να γίνεται) όλο και πιο δυσβάσταχτο.

Από το 2012 ως το 2015, ο ΣΥΡΙΖΑ μετασχηματιζόταν από μια μικρή αριστερο/πατριωτική κεύσινιανή οργάνωση σε έναν μηχανισμό που σιγά σιγά αποκτούσε τις απαραίτητες ικανότητες και επαφές για να είναι σε θέση να εγγυηθεί τη συνέχεια του ελληνικού κράτους μετά και την κατάρρευση των μεταπολιτευτικών διαμεσολαβήσεων. Πρώτη του δουλεία ήταν το χτίσιμο μιας εθνικής ενότητας, τέτοιας που να είναι κατάλληλη να διαχειριστεί (α) τους πολέμους του μέλλοντος, (β) τις απαραίτητες θυσιές που απαιτεί η ανασυγκρότηση της ελληνικής οικονομίας και (γ) την ενδεχόμενη αλλαγή νομίσματος και την άμεση υποτίμησή του (παράλληλα με την “εσωτερική υποτίμηση” που διεξάγεται τα τελευταία πέντε χρόνια).

Η έκβαση του δημοψηφίσματος έδειξε πως μέχρι στιγμής δεν τα πάει κι άσχημα. Οι αγρότες με τα SUV της Θεσσαλίας, οι εναλλακτικοί Αθηναίοι, οι βλαχοπασόκοι της Ηλείας και της Αχαΐας, τα φασισταριά της Μεσσηνίας, τα κάθε είδους αφεντικά, οι μικροαστοί κι οι εργάτες τους συμφώνησαν: ο ορισμός του αγρότη δεν πρέπει να αλαχθεί, η ναυτιλία δεν πρέπει να φορολογηθεί, τα φάρμακα δεν πρέπει να φτηνύνουν, η μαύρη εργασία δεν πρέπει να παταχθεί (κι ως εκ τούτου τα ασφαλιστικά ταμεία θα πρέπει να μείνουν παθητικά), οι αμυντικές δαπάνες δεν πρέπει να μειωθούν, η Μύκονος δεν πρέπει να φορολογηθεί.

Μια πρόχειρη σύγκριση των θέσεων της κυβέρνησης και των θέσεων της ΕΕ δείχνει ξεκάθαρα πως το επίδοκο δεν ήταν ακριβώς “οι μισθοί κι οι συντάξεις”, αλλά το πόσο μπορεί να οπισθοχωρήσει το ελληνικό κράτος από τον προστατευτισμό του για να εξασφαλίσει τη “ρευστότητα”. Κι αν το “όχι” σήμαινε προστατευτισμός, το “ναι” σε καμία περίπτωση δεν σήμαινε φορολογία των εφοπλιστών με σκοπό την ίδρυση σχολείων/νοσοκομείων. Σήμαινε, αντίθετα, ακόμα περισσότερα λεφτά στον κουβά κι ένα λογαριασμό στα χέρια των αφεντικών που τελικά θα τον πέραναν στην εργατική τάξη. Τελικά το ερώτημα που τέθηκε στο δημοψήφισμα ήταν ένα ερώτημα δίχως νόημα.

Το ελληνικό κεφάλαιο έχει μπροστά του να διαχειριστεί πολύ δύσκολες καταστάσεις

και θα πρέπει να πάρει πολύ δύσκολες αποφάσεις. Κι απέναντί του δεν έχει κανέναν αξιολόγου ταξικό αντίπαλο. Γιατί η εργατική τάξη στην Ελλάδα έχει φτάσει στο σημείο να βλέπει τη συστράτευσή της στο πλάι του κράτους ως την πλέον ρεαλιστική λύση.

Ο ΣΥΡΙΖΑ κι οι σωστές και ρεαλιστικές ψήφοι (“χωρίς αυταπάτες”) δεν θα μας σώσουν. Όπως δεν μας έσωσαν τα μπάχαλα-ουρά της ΓΣΕΕ, ή το “μεγαλειώδες ειρηνικό πλήθος” των αγανακτισμένων. Αντίθετα, όλα αυτά βοήθησαν στο χτίσιμο μιας διαταξικής, ανιστορικής, πατριωτικής “αντιμνημονιακής ορολογίας που υποκατέστησε την ταξική. Το πρόβλημα ήταν και παραμένει η κατάσταση του ταξικού ανταγωνισμού στην Ελλάδα τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Κι όπως κι αν το κάνουμε, δεν μπορεί να βρεθεί η μαγική λύση της μιας στιγμής, της μιας μέρας, της μιας μεγάλης σύγκρουσης ή της μιας επιτυχημένης απεργίας.

2. “Κάθε πέρυσι και καλύτερα” ή ο μύθος της ευημερίας των προηγούμενων τριών δεκαετιών

“Το εργασιακό πρότυπο στη μεταπολεμική Ελλάδα διέφερε σημαντικά από αυτό της πλήρους, σταθερής και ρυθμισμένης μισθωτής απασχόλησης [...] και αποτέλεσε πρότυπο αναφοράς για τον ορισμό της τυπικής απασχόλησης. Η διαδικασία σύγκλισης με το φορντιστικό πρότυπο μισθωτής απασχόλησης που έλαβε χώρα στην Ελλάδα μετά την πτώση της δικτατορίας δεν περιόρισε τις παραδοσιακές άτυπες μορφές απασχόλησης (αυτοαπασχόληση, απλήρωτη εργασία στην οικογενειακή επιχείρηση, εποχιακή απασχόληση, ανασφάλιστη εργασία). Αντίθετα, δίπλα στις τελευταίες, προσέθεσε νέες, που εμφανίστηκαν ως αντίδραση στην παραπάνω διαδικασία. Το κράτος συνέβαλε στην εξάπλωση της άτυπης απασχόλησης (...)”¹

Η ανάδειξη της ιστορικής διάστασης της υποτίμησής μας κατά τις τελευταίες δεκαετίες δεν είναι ένα ακαδημαϊκό ζήτημα, ούτε και αποβλέπει σε κάποιου είδους αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας. Αντίθετα, αποτελεί προαπαιτούμενο για να σταθούμε αξιοπρεπώς απέναντι στις διαδικασίες συσκότισης που εξωραΐζουν την επίθεση των αφεντικών σε βάρος μας. Είναι προαπαιτούμενο για να πάρουμε το δάχτυλο από την εικόνα της ομιχλώδους τρόικας και να το στρέψουμε στα ολοφάνερα μικρά και μεγάλα αφεντικά του ελληνικού κεφαλαίου και τον μηχανισμό εκπροσώπησης τους: το ελληνικό κράτος. Ας πάρουμε, όμως, τα πράγματα με τη σειρά. Την πρώτη μεταπολεμική δεκαετία το ελληνικό κράτος είχε στραμμένη τη ματιά του στο εσωτερικό του και πάλευε με προβλήματα που δεν ήταν καθόλου αμελητέα. Μετά από έναν εμφύλιο (που ξεκίνησε εν μέσω της γερμανικής κατοχής και τράβηξε επισήμως ως το 1949), στη διάρκεια του οποίου η καπιταλιστική οργάνωση εντός του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού έφτασε να τριζίζει επικινδύνως, η ελληνική κοινωνία ήταν αναπόφευκτο να χωριστεί σε νικητές και ηττημένους. Το έργο, λοιπόν, που καλούνταν το ελληνικό κράτος να φέρει εις πέρας αφορούσε την ανασύσταση του ελληνικού καπιταλισμού μέσα από τις στάχτες του πολέμου.

Η ανάπτυξη του μεταπολεμικού ελληνικού καπιταλισμού δεν είχε αποθέωση της φορντικής παραγωγής, δεν βασιζόταν στα μεγάλα εργοστάσια και στο διευρυμένο κοινωνικό κράτος. Παρά τις κάποιες προσπάθειες να αναπτυχθεί η βαριά βιομηχανία, πρωταρχικό γνώρισμα του ελληνικού καπιταλισμού παρέμεινε η χαμηλή οργανική σύνθεση, ενώ η υπεραξία έβγαινε από την υπερεκμετάλλευση των εργατών. Αυτά που κυριαρχούσαν ήταν η

1. Μαρία Καραμεσίνη, “Άτυπη απασχόληση και ο ρόλος του κράτους στην ελληνική αγορά εργασίας”, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τ. 100, 1999. Η κυρία Καραμεσίνη είναι η σημερινή διοικήτρια του ΟΑΕΔ και προβεβλημένο στέλεχος του ΣΥΡΙΖΑ. Τότε που μιλούσε για το “εργασιακό πρότυπο στη μεταπολεμική Ελλάδα” ήταν μια ταπεινή καθηγήτρια του Παντείου...

εκτεταμένη ελαφριά βιομηχανία, ο γιγαντωμένος οικοδομικός κλάδος, οι άπειρες μικρο-μεσαίες επιχειρήσεις κι ο τεράστιος κρατικο-γραφειοκρατικός μηχανισμός ενός κατασταλτικού εμφυλιοπολεμικού κράτους. Τέλος, άλλος ένας τομέας στον οποίο “επένδυσε” το ελληνικό κράτος ήταν η δημιουργία μιας ευμεγέθους μικροαστικής τάξης που θα λειτουργούσε ως ανάχωμα απέναντι σε όποια προσπάθεια ανασύνθεσης τυχόν επιχειρούσαν οι μεγάλοι χαμένοι του ταξικού πολέμου.

Τη δεκαετία του '50, το ελληνικό κράτος είχε στοιχειωδώς εξασφαλίσει την εσωτερική του ασφάλεια με τον βίαιο αποκλεισμό ενός σεβαστού κομματιού του πληθυσμού του κι ένωθε έτοιμο να αναζητήσει μια καλύτερη διεθνή θέση στον μεταπολεμικό κόσμο, καθώς και τρόπους για να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού καπιταλισμού. Μία από τις πρώτες κινήσεις του ήταν να βάλει μπροστά τις διαδικασίες ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Ένωση. Με αυτή του την κίνηση το ελληνικό κράτος όχι απλά στόχευε να “κατοχυρώσει την εξωτερική ασφάλειαν της χώρας, καθισταμένου εμφαντικώτερον εις τους γείτονas της Ελλάδος ότι αυτή αποτελεί τμήμα μίας ενιαίας ευρωπαϊκής πολιτικής κοινότητας”², αλλά ευελπιστούσε κι ότι το υψηλό ανταγωνιστικό περιβάλλον της Ευρώπης, α) σταδιακά θα ανάγκαζε το ελληνικό κεφάλαιο να προχωρήσει σε ξεκαθάρισμα των αντιπαραγωγικών του κομματιών, επισπεύδοντας έτσι τον συγκεντρωτικό μετασχηματισμό του και β) θα προσέφερε έναν εναλλακτικό τρόπο για να παραμείνουν οι μισθοί χαμηλοί και γενικότερα η εργατική δύναμη απαξιωμένη. Επιπλέον παρόλο που εντός της Ευρώπης θα αυξανόταν ο ανταγωνισμός, το ελληνικό κεφάλαιο προσδοκούσε ότι με την οικονομική βοήθεια της ΕΟΚ θα γινόταν αρκετά ανταγωνιστικό εκτός αυτής και θα αποκτούσε μια σχετικά κυρίαρχη θέση απέναντι στα κράτη της Μέσης Ανατολής, της Βόρειας Αφρικής, ακόμη και έναντι των βαλκανικών “σοσιαλιστικών” κρατών που είχαν μια πιο ανοικτή εξωτερική πολιτική. Έτσι, σταδιακά το ελληνικό κράτος απέκτησε “ευρωπαϊκό προσανατολισμό” και το 1961 υπογράφηκε η Συμφωνία Σύνδεσης με την ΕΟΚ.

Αν βασιστούμε στα νούμερα, η δεκαετία του '60 ήταν όντως η μεταπολεμική “χρυσή εποχή” του ελληνικού καπιταλισμού. Τα αφεντικά οραματίζονταν μεγαλεία καπιταλιστικής ανάπτυξης και προσπαθούσαν να ξανοιχτούν στη Μέση Ανατολή και σε χώρες του ανατολικού μπλοκ. Την ίδια στιγμή, το ελληνικό κράτος κατέβαλε προσπάθειες να μεταραπεί από αμιγώς κατασταλτικό κράτος σε περίπου “εκσυγχρονιστικό” με μπροστάρη τον Καραμανλή, ενώ ανακάλυπτε εκ νέου τον παλιό καλό ιμπεριαλιστικό του εαυτό και τις επεκτατικές του βλέψεις έχοντας ήδη στείλει τον χίτη Γρίβα στην Κύπρο. Ωστόσο, τα πράγματα δεν ήταν τελείως ρόδινα για τον πολιτικό εκφραστή των ελληνικών αφεντικών. Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '50, παρόλη την καταστολή, η κοινωνική αναταραχή είχε αρχίσει πάλι και φούντωνε. Η ραγδαία άνοδος της ΕΔΑ, που παρόλο το ρεφορμισμό της ήταν ό,τι πλησιέστερο σε επίσημη αριστερή δομή, κι η ανάδειξή της σε αξιωματική αντιπολίτευση στις εκλογές του '58, ήταν ένα πολύ “ανησυχητικό σημάδι” που οι πολιτικοί εγκεφαλοι της εποχής δεν μπορούσαν να αγνοήσουν. Σιγά σιγά, αυτό που έως τότε έμοιαζε εκ πρώτης όψης απλώς ως ζήτημα πολιτικής εκπροσώπησης έσπασε κι η πολύμορφη εργατική τάξη ξεπρόβαλε δυναμικά. Ως το '65, οικοδόμοι, εσωτερικοί μετανάστες, νεολαίοι κι άλλα εκλεκτά μέλη της κοινωνίας είχαν δημιουργήσει τέτοιο χάος με απεργίες (το 1964 η Ελλάδα ήταν η πρώτη στον κόσμο σε ημέρες απεργιών), πορείες και βίαιες συγκρούσεις, ώστε ο όχι και τόσο παλιός συλλογικός φόβος των αφεντικών άρχιζε και πάλι να αναδύεται. Η απάντηση ήταν η αναμενόμενη. Προσπαθώντας να περισώσουν την πολυπόθητη καπιτα-

2. Αναφέρεται στο Ευάνθης Χατζηβασιλείου, *Στα σύνορα των κόσμων – Η Ελλάδα και ο ψυχρός πόλεμος, 1952-1967*, εκδόσεις Πατάκη 2009.

λιστική ανάπτυξη, τα αφεντικά ακολούθησαν την πεπατημένη. Η δικτατορία του '67 ανέλαβε το έργο που στο μεσοπόλεμο είχε αναλάβει η δικτατορία του Μεταξά: την πατριωτική συνέντιση της εργατικής τάξης με το μαστίγιο και τη διασφάλιση της καπιταλιστικής κερδοφορίας. Κι η μικροαστική τάξη, φυσικά, ανέλαβε τον κεντρικό ρόλο που της αναλογούσε στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό: του αναχώματος στον ταξικό πόλεμο.

Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, τα όποια σχέδια για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση πάγωσαν· παρ' όλες τις προσπάθειες των ιθυνόντων του κράτους για να συνεχιστεί κανονικά η διαδικασία. Κι η αλήθεια είναι ότι το ελληνικό κράτος δεν διένυε την καλύτερη περίοδο του. Βασικά, μετά την παταγώδη αποτυχία της επεκτατικής του πολιτικής στην Κύπρο, η οποία έκλεισε με μια μεγαλειώδη στρατιωτική ήττα και με τα εσωτερικά μέτωπα να πολλαπλασιάζονται, βρισκόταν για άλλη μια φορά με την πλάτη στον τοίχο. Υπό αυτές τις συνθήκες, η κατάρρευση της χούντας ήταν αναμενόμενη, αλλά και διαχειρίσιμη από το κράτος.

Η μεταπολίτευση, η κρίση του '80 και η παράταση της χρεωκοπίας

Τα μέσα της δεκαετίας του '70 βρήκαν το ελληνικό κράτος αντιμέτωπο με τα εργασιακά, κι όχι μόνο, ζητήματα που άνοιγε η εργατική του τάξη. Οικοδόμοι που δεν γούσταραν τις τρεις κι εξήντα, γυναίκες που έρχονταν στο προσκήνιο κι έφτιαχναν φεμινιστικές ομάδες, εργοστασιακοί εργάτες που δημιουργούσαν καινούριες μορφές οργάνωσης κι ανεβάζαν τα μεροκάματά τους, νεολαίοι που δεν καλόβλεπαν το ενδεχόμενο να μεγαλώσουν σε ένα αυταρχικό καθεστώς, φοιτητές που αντί να σκέφτονται το "επαγγελματικό τους μέλλον", έγραφαν ποιήματα, έκαναν καταλήψεις κι άφηναν μουσία. Η κυβέρνηση Καραμανλή που ήρθε μετά την πτώση της Χούντας, είχε στο εσωτερικό της, αλλά και για υποστηρικτή της, την εθνικόφρονα μεσαία, κι όχι μόνο, τάξη που είχε φτιαχτεί μεταπολεμικά και δεν μπορούσε με τίποτα να δεχτεί τις διάφορες κοινωνικές φιγούρες να επιδεικνύουν τα σφυροδρέπανα και την "ανάγωγη συμπεριφορά" τους. Το 1974, λοιπόν, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής επέστρεψε εσπευσμένα για να μπει επικεφαλής στο μέγα έργο της "δημοκρατικής ανοικοδόμησης". δηλαδή της διασφάλισης της συνέχειας του κράτους. Κατά την προσφιλή του τακτική, ίδρυσε ένα νέο κόμμα, τη φιλελεύθερη δεξιά ΝΔ, η οποία με ηγέτη τον ίδιο αρχικά ανέλαβε να υλοποιήσει τη νέα στρατηγική αναβάθμισης στον διεθνή ανταγωνισμό -τον πολυπόθητο "αστικό εκσυγχρονισμό"- και να φέρει βόλτα τον εσωτερικό εχθρό. Ο τελευταίος, σα να ζητούσε να πιάσει το νήμα από το '65 κι είχε περάσει δυναμικά στην επίθεση. Η ΝΔ, όμως, δεν τα κατάφερε και πολύ καλά στην επίτευξη των υψηλών αυτών "εθνικών στόχων"; ενώ έμοιαζε να μην κατανοεί πλήρως τα τότε χαρακτηριστικά του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού. Πάντως, δεν μπορεί να πει κανείς ότι δεν προσπάθησε. Μια από τις πρώτες ενέργειές της, άλλωστε, ήταν η επαναφορά του ζητήματος της ένταξης της χώρας στη μεγάλη ευρωπαϊκή αγκαλιά, προκειμένου να εξασφαλιστεί η οικονομική βοήθεια κι η πολυπόθητη βελτίωση της καταποντισμένης διεθνούς θέσης του ελληνικού κράτους.

Και κάπως έτσι, στις 12 Ιούνη του 1975 ο για άλλη μια φορά πρωθυπουργός της χώρας Καραμανλής, υπέβαλε εκ νέου αίτημα εισόδου της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Το αίτημα εξετάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το αρμόδιο δηλαδή όργανο για ζητήματα ένταξης. Η εισήγηση-απάντηση η οποία ήρθε λίγους μήνες μετά, στις 28 Γενάρη του 1976 δεν ήταν ακριβώς η αναμενόμενη. Εν ολίγοις, χαρακτήριζε την ενδεχόμενη είσοδο της Ελλάδας ως οπισθοδρόμηση για την Ευρώπη και κατόπιν τόνιζε ότι "η Κοινότητα δεν λαμβάνει και δεν

πρέπει να λαμβάνει μέρος στις διαφωνίες μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας...". Οποία ψυχρολουσία διά τη δημοκρατική Ελλάδα. Παρ' όλα αυτά, το συμβούλιο των υπουργών της ΕΟΚ που συνεδρίασε 12 μέρες αργότερα, για πρώτη φορά στα χρονικά του αγνόησε παντελώς τη γνωμοδότηση της επιτροπής που το ίδιο είχε ορίσει κι αποφάσισε «την κατ' αρχήν αποδοχή της ελληνικής αιτήσεως». Τι είχε μεσολαβήσει; Μεταξύ άλλων και μια επιστολή του Κωνσταντίνου Καραμανλή προς τους 9 πρωθυπουργούς των κρατών-μελών της Κοινότητας, με την οποία έλεγε λίγα κι υπονοούσε πολύ περισσότερα:

Η σκέψη ότι ορισμένες αποκλίσεις από την Αρχή της 5ετούς μεταβατικής περιόδου πρέπει να υιοθετηθούν είναι άδικη (αδικαιολόγητη, UNFAIR) και ταυτόχρονα πολιτικά ατυχής καθ' όσον αφορά την Ελλάδα. Διότι χωρίς να εξυπηρετούνται ουσιώδεις θεσμοί της Κοινότητας θα γίνει αιτία δυσάρεστων πολιτικών επιπτώσεων στη χώρα μου λόγω της πικρίας που θα προκαλέσει σε ευρέα στρώματα του ελληνικού λαού [...]. Επί είκοσι χρόνια, κ. πρωθυπουργέ, αγωνίζομαι να ενώσω οργανικά την Ελλάδα με την δημοκρατική Ευρώπη. Ο ελληνικός λαός έχει δώσει την εμπιστοσύνη του σε αυτή την πολιτική και έχει ενουσιείδητα ταυτίσει το πεπρωμένο του πολιτικά, οικονομικά και αμυντικά με την Ευρώπη. Εάν δίδεται στον ελληνικό λαό η εντύπωση ότι υπόκειται σε μια άδικη (ανέντιμη, UNFAIR) μεταχείριση, ασφαλώς θα αισθανθεί απογοητευμένος και θα χάσει την εμπιστοσύνη του στην Ευρώπη. Αυτό θα μπορούσε να επηρεάσει επικίνδυνα τις πολιτικές εξελίξεις στη χώρα μου, ενισχύοντας το αντιδυτικό πνεύμα.³

Πέραν των όποιων παρασκηνιακών πιέσεων, η επιστολή από μόνη της είναι ένα μικρό αλλά κορυφαίο δείγμα για το πώς το ελληνικό κράτος διαχειριζόταν τη γεωπολιτική του θέση ως το βασικό όλο αυτού· τόσο για να προσπαθεί να βελτιώνει την υποβαθμισμένη εκείνη την εποχή θέση του (σε σχέση με αυτή της Τουρκίας) στους διακρατικούς και διεθνείς συσχετισμούς ισχύος, όσο και για να διαχειρίζεται το εσωτερικό του μέτωπο που εκείνο τον καιρό μαινόταν. Γιατί, αυτό που λίγο πολύ λείπει το ελληνικό κράτος διά στόματος Καραμανλή είναι το εξής: κοιτάξτε, εδώ έχουμε ανοιχτά ζητήματα με "ευρέα στρώματα του ελληνικού λαού" που τόσο καιρό προσπαθούμε να τα συμμαζέψουμε εν μέρει, υποσχόμενοι εκσυγχρονισμό και εκδημοκρατισμό με την ένταξή μας στη μεγάλη αγκαλιά της "δημοκρατικής Ευρώπης", δηλαδή του μέχρι τώρα "πολιτικού, οικονομικού και αμυντικού" μας σύμμαχου. Αν λοιπόν δεν βοηθήσετε τώρα που ζόρισαν τα πράγματα, θα έχουμε "επικίνδυνες πολιτικές εξελίξεις" κι "ένισχυση του αντιδυτικού πνεύματος". Με τον ψυχρό πόλεμο να διανύει ακάθεκτος την 3^η δεκαετία και την πυρηνική "ισορροπία του τρόμου" να έχει εγκαθιδρυθεί για τα καλά, η, έστω και υπόγεια, απειλή ότι η "αντιδυτική, κόκκινη, μητέρα Ρωσία" καιροφυλακτεί και περιμένει με ανοικτές αγκάλες δεν πέρασε απαρατήρητη. Διόλου τυχαία, ο Καραμανλής επέλεξε να απευθυνθεί στους πρωθυπουργούς ως τους κατεξοχήν πολιτικούς εκπροσώπους των δυτικών κρατών, αντί στην ίδια την αρμόδια επιτροπή. Ο λόγος ήταν απλός. Η επιτροπή δεν ήταν παρά ένας εξουσιοδοτημένος τεχνοκρατικός θεσμός που ανέλυε τα δεδομένα με οικονομικίστικη προσέγγιση και γνωμοδοτούσε αναλόγως. Σύμφωνα με αυτά τα δεδομένα, η Ελλάδα όντως θα ήταν βάρος για την Ευρωπαϊκή Ένωση κι ως εκ τούτου ήταν λογικό που απορρίφθηκε. Ο πολιτικός μίνι εκβιασμός -γιατί περί αυτού πρόκειται- που διατυπώθηκε τόσο κομπάζει κι εύγλωττα από τον άνδρα που με τέτοιες μαγκιές κινόμησε τον τίτλο του εθνάρχη, απευθυνόταν σε αυτούς που τελικά είχαν την ευθύνη για τη συνολική πολιτική των κρατών που εκπροσωπού-

3. «Αφιέρωμα Ελλάς – ΕΟΚ», περιοδικό Επίκαιρα, τ. 564, 24- 30/05/ 1979.

σαν και οι οποίοι δεν γνωμοδοτούσαν απλώς, αλλά αποφάσιζαν λαμβάνοντας υπόψη τους και παραμέτρους σαν αυτές που εμπειρείχε η επιστολή του Καραμανλή.⁴ Κάπως έτσι λοιπόν, η γνωμάτευση κατέληξε στον κάλαθο των πολιτικών αχρήστων κι η “δημοκρατική Ευρώπη” αποφάσισε να δεχτεί την “οπισθοδρομική” Ελλάδα στους κόλπους της.

Μετά κόπων και βασάνων, η Ελλάδα έλαβε τη θέση της στη “μεγάλη οικογένεια”: μια καθορισμένη θέση που προσπάθησε να προσαρμόσει στις ανάγκες της. Ένταξη στην ΕΟΚ λοιπόν, για αναβάθμιση του ελληνικού κεφαλαίου στον διεθνή ανταγωνισμό και ταυτόχρονα ενίσχυση της γεωπολιτικής της ισχύος. Και φυσικά, ας μην ξεχνάμε ότι από το 1979 το ελληνικό κράτος λάμβανε γενναίες επιδοτήσεις και δάνεια, τα οποία διένειμε αναλόγως, ενώ ταυτόχρονα προσπαθούσε να στήσει ένα είδος κεύσσιανού κράτους. Το περίφημο, δηλαδή, “κοινωνικό” κράτος της μεταπολίτευσης που σκοπός του ήταν να τα έχει όλα και να συμφέρει: βιομηχανικούς εργάτες με έμμεσο μισθό σε μορφή κοινωνικών παροχών, μικρομεσαίες οικογενειακές επιχειρήσεις που να βασίζονται κυρίως στη μαύρη εργασία, τεράστιο δημόσιο τομέα ως εργαλείο για έναν (επιπλέον) σαφή ιεραρχικό καταμερισμό εντός της εργατικής τάξης μεταξύ “εξασφαλισμένων” και “μη εξασφαλισμένων”, αγρότες, οι οποίοι βιοπορίζονταν κατά κύριο λόγο από τα πακέτα επιδοτήσεων. Κάπως έτσι κατάφερε το ελληνικό κράτος να κρατάει σε ισορροπία αυτή την εύθραστη συμμαχία που επέτρεψε στο ελληνικό κεφάλαιο να τη βγάλει καθαρή απέναντι στη σύντομη, αλλά έντονη, επίθεση που δεχτήκε στα μέσα της δεκαετίας του '70 και να οργανώσει την αντεπίθεσή του. Είναι πιθανόφανε ότι στα πλαίσια του ενδοκαπιταλιστικού διεθνούς ανταγωνισμού (δηλαδή στον κόσμο των αφεντικών που τρώγονται μεταξύ τους) το παραγωγικό μοντέλο που περιγράφεται εδώ δεν είναι ούτε ακριβώς ανταγωνιστικό ούτε ακριβώς βιώσιμο με καθαρά οικονομικούς όρους. Αλλά, όπως είδαμε και παραπάνω, οι ανάγκες των αφεντικών κι οι προτεραιότητες των κρατών δεν μεταφράζονται αμιγώς σε αριθμούς. Είναι επίσης πιθανόφανε ότι εφόσον η αρχή του κεύσσιανισμού –αναλογία μεταξύ παραγωγικότητας της εργασίας και κοινωνικών παροχών- δεν ήταν πλήρως εφαρμόσιμη, το “κοινωνικό κράτος αλά ελληνικά” έπρεπε να βρει άλλον τρόπο για να διατηρήσει την απαραίτητη ισορροπία. Αυτός ο τρόπος ήταν αναμφίβολα οι τακτικές κοινοτικές επιδοτήσεις και κυρίως ο ασύστολος κρατικός δανεισμός. Με άλλα λόγια, το ελληνικό κράτος δανειζόταν από τις τράπεζες – τόσο του εξωτερικού, όσο και τις ελληνικές- κι οι συμμαχίες άντεχαν. Κι όσο το κράτος δανειζόταν, τόσο το περίφημο δημόσιο χρέος αύξανε. Σύντομα, η δημόσια συζήτηση περί “δημόσιου χρέους” θα κυριαρχούσε, ενώ η αποπληρωμή του θα γινόταν βραχνάς σε πολύ συγκεκριμένα κομμάτια της ανίερης συμμαχίας: μαντέψτε σε ποια.

Στα μέσα της δεκαετίας του '80 και με την παγκόσμια οικονομική κρίση να τσακίζει την καπιταλιστική κερδοφορία για πάνω από μια δεκαετία, το ότι αυτό το “κάπως δυσλειτουργικό” για τα ελληνικά αφεντικά μοντέλο του κεύσσιανισμού αλά ελληνικά δεν θα μπορούσε να συνεχίσει για πολύ ήταν προφανές: κυρίως για τα ίδια τα αφεντικά. Ήδη από το 1985,

4. Κάτι παρόμοιο προσπάθησε να κάνει κι ο φρέσκος πρωθυπουργός της «πρώτης φορά Αριστερά» κυβέρνησης. Η απαίτηση του ΣΥΡΙΖΑ και του ίδιου του Τσίπρα να διαπραγματεύεται απευθείας με τους “πολιτικούς θεσμούς” κι αν είναι δυνατόν με τους πρωθυπουργούς των χωρών-εταίρων, παραμερίζοντας τους “στενόμυαλους” τεχνοκράτες της Τρόικας που “καταλαβαίνουν μόνο από αριθμούς”, αποσκοπούσε στο να φέρει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων γεωπολιτικούς συσχετισμούς και πολιτικές ισορροπίες που θα έδιναν πλεονέκτημα στην ελληνική κυβέρνηση. Αλλά σε μια έκφραση της επαναλαμβανόμενης ιστορίας με τη μορφή της φάρσας, οι προσπάθειες αυτές απέτυχαν παταγωδώς. Η ευνοϊκή συγκυρία για το ελληνικό κράτος είχε παρέλθει, οι καιροί είχαν αλλάξει, το ίδιο κι οι παγκόσμιοι συσχετισμοί ισχύος.

στις αρχές δηλαδή της δεύτερης “σοσιαλιστικής” τετραετίας του ΠΑΣΟΚ, το στρίγμμα εκφραζόταν από τα πιο επίσημα χείλη. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός, ο Ανδρέας Παπανδρέου, δήλωνε στην καθιερωμένη ομιλία του στην 50^η Έκθεση Θεσσαλονίκης:

Πρέπει να αντιληφθούμε ότι βρισκόμαστε σε μια αποφασιστική καμπή. Πρέπει να αντιληφθούμε όλοι μας μια απλή αλήθεια. Δεν μπορούμε να καταναλώνουμε περισσότερα από ό,τι παράγουμε. Έτσι, μπορούμε σήμερα να διασφαλίσουμε με την πολιτική μας την αποφυγή επιβολής στο μέλλον οικονομικών μέτρων από το εξωτερικό.⁵

Με απλά λόγια: “δουλεύετε παραπάνω με λιγότερα λεφτά, γιατί αλλιώς θα μας την πέσει το ΔΝΤ, η ΕΟΚ και πάει λέγοντας”. Καταλαβαίνουμε πια ότι η απειλή της εθνικής χρεωκοπίας αποτελεί διαχρονική επωδό που δείχνει ότι, εάν η συνταγή είναι πετυχημένη δεν την αλλάζεις. Έτσι ξεκίνησαν οι πρώτες προσπάθειες για την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου και την προώθηση ενός “πιο ευέλικτου σχήματος” στην αγορά εργασίας. Προσπάθειες που, αν και γενικώς δεν προχώρησαν, αναδείκνυαν τις πάγιες και διαχρονικές προθέσεις του ελληνικού κεφαλαίου. Η πολυπλόκτη αναδιάρθρωση που παλινδρομούσε για μια δεκαετία, σκοντάφτοντας αρχικά στην εργατική επίθεση και κατόπιν στις προτεραιότητες του ελληνικού κράτους, συγκεκριμένα στην επικράτηση της ταξικής ειρήνης και το χτίσιμο του εθνικού κορμού βάσει υποχωρήσεων και συμμαχιών, στα μέσα της δεκαετίας του '80 επανερχόταν δριμύτερη. Πλέον, τα βασικά εμπόδια φαινόταν πώς είχαν παραμεριστεί.

Σωστές οι κινήσεις των αφεντικών (για πάρτη τους)· σωστές, αλλά ολίγον καθυστερημένες. Παρ' όλες τις προσπάθειες, το δημόσιο χρέος (ξανα)έφτασε σε δυσθεώρητα ύψη και το ελληνικό κράτος (ξανα)βρέθηκε στα πρόθυρα πτώχευσης. Για να το πούμε αλλιώς, η πολυαναμενόμενη ανάπτυξη του ελληνικού καπιταλισμού δεν έμοιαζε να προχωράει· παρ' όλες τις δημοσιονομικές περικοπές. Αυτή η κατάσταση βρήκε τα πολιτικο-οικονομικά της όρια το 1989 και το ελληνικό κράτος έφτασε, για άλλη μια φορά, στο χείλος της χρεωκοπίας⁶. Η τύχη όμως φάνηκε να χαμογελά στα ντόπια αφεντικά, καθώς ταυτόχρονα έφτασε και το τέλος του ανατολικού μπλοκ.

Κι αφού κάθε τέλος είναι και μια αρχή, το ελληνικό κράτος και τα ντόπια αφεντικά είδαν να ανοίγεται μπροστά τους μια αρχή γεμάτη υποσχέσεις και δυνατότητες. Στις αρχές της δεκαετίας του '90 χιλιάδες μετανάστες άρχισαν να καταφθάνουν, κυρίως από τα Βαλκάνια και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, και περνώντας τα σύνορα μετατρέπονταν σε προλετάριους· φορείς μιας πλήρως απαξιωμένης και υποτιμημένης εργατικής δύναμης. Οι νόμοι περί παρανομοποίησης των μεταναστών μπήκαν μπροστά. Στρατόπεδα συγκέντρωσης ad hoc στήθηκαν μέσα σε γήπεδα και παρατημένα ξενοδοχεία. Οι απελάσεις σε μια πενταετία από το '91 έως το '95 ξεπέρασαν το ένα εκατομμύριο μετανάστες εργάτες⁷. Ολό-

5. "Οικουμενική κυβέρνηση", *Πολιτικά Θέματα*, τεύχος 560, 6-12/9/1985. Το συγκεκριμένο περιοδικό ήταν ένα δεξιό περιοδικό της εποχής. Το άρθρο παρέθετε ταυτόχρονα και την εξής δήλωση του Καραμανλή εν έτει 1976: “θα πρέπει, με άλλα λόγια, να παράγουμε περισσότερα και να δαπανούμε ολιγότερα, όχι μόνο για να επενδύσουμε παραγωγικά το περίσσειμά μας αλλά και για να περιορίσουμε την υπερκατανάλωση που τροφοδοτεί τον πληθωρισμό... Η ανάγκη της εντάσεως των προσπάθειών μας και της τηρήσεως του μέτρου στη ζωή μας γίνεται σήμερα επιτακτικότερη γιατί η προσεχής ένταξη μας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες μάς επιβάλλει το πρόσθετο βάρος της ταχείας προσαρμογής μας στις καινούριες συνθήκες που θα αντιμετωπίσουμε”.

6. Βλ., σχετικά Στέφανος Κασσιμάτης, “Όταν ο Αβέρωφ ζήτησε την προσφυγή της χώρας στο ΔΝΤ”, *Καθημερινή*, 20/12/2009.

7. Antifa – Πόλεμος ενάντια στον φόβο, Τεύχος 33, Ήταν η χώρα απροετοίμαστη; Σύντομη ιστορία της ελληνικής νομοθεσίας για την μετανάστευση (1991-2010), 2012.

κληρη τη δεκαετία του '90, το ελληνικό κράτος ισχυροποιούσε τους μηχανισμούς εκείνους (κατά βάση τους αστυνομικο/στρατιωτικούς και δικαστικούς) που είχαν αναλάβει τη διαχείριση των μεταναστών εργατών στο εσωτερικό του και προωθούσε τα νέα μεγαλόπνοα ιμπεριαλιστικά του σχέδια που αφορούσαν κυρίως την κατακερματισμένη και σπαρασσόμενη βαλκανική χερσόνησο.

Η δεκαετία του '90 και τα δώρα που μας έφερε

"Ουσιαστικά, όλη η πορεία προς την ΟΝΕ στη δεκαετία του '90 και η λειτουργία όλο και περισσότερο σύμφωνα με τους όρους της θα σημαίνει τη συνειδητή επιλογή να ενταχθεί ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός σε ένα ιδιότυπο «ασάλινο κλουβί» καπιταλιστικού εκσυγχρονισμού, με βασικό μοχλό τη μετακύλιση του κοινωνικού κόστους σε βάρος των λαϊκών στρωμάτων".⁸

Λέγαμε πιο πάνω ότι βλέπουμε σήμερα τη δημιουργία μιας εχθρικής ρητορικής, κομμένης και ραμμένης με τρόπο που να αποκρύβει την ιστορία των τελευταίων δεκαετιών που με μεγάλα κεφαλαία γράμματα πάνω της γράφει "υποτίμηση της εργατικής τάξης". Ας προσπαθήσουμε, όμως, να γίνουμε λίγο πιο συγκεκριμένοι. Το 1990 και συγκεκριμένα με τον Νόμο 1892/1990 καθιερώθηκε η μερική απασχόληση. Ο νομοθέτης έλεγε: "Κατά την κατάρτιση της σύμβασης εργασίας ή κατά τη διάρκειά της ο εργοδότης και ο μισθωτός μπορούν με έγγραφη ατομική σύμβαση να συμφωνήσουν, ημερησία ή εβδομαδιαία ή δεκαπενθήμερη ή μηνιαία εργασία, για ορισμένο ή αόριστο χρόνο". Όπως παρατηρεί κανείς, ο όρος "ατομική σύμβαση" που και καλά ανακαλύφθηκε με τα μνημόνια υπήρχε από δεκαετίες στο οπλοστάσιο του ελληνικού κράτους. Οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης δεν προστατεύονταν από καμία συλλογική σύμβαση, οπότε έπρεπε να διαπραγματευθούν ο καθένας ξεχωριστά με το αφεντικό, ενώ δεν είχαν κανέναν είδους εξασφάλιση. Ο ίδιος νόμος κατοχύρωνε το δικαίωμα των αφεντικών να απαιτούν από τους υπαλλήλους τους να δουλεύουν σύμφωνα με τις ανάγκες της επιχείρησης (άλλοτε λιγότερο, άλλοτε περισσότερο) κι όχι σύμφωνα με ένα καθορισμένο ωράριο: "Σε επιχειρήσεις στις οποίες εφαρμόζεται συμβατικό ωράριο εργασίας έως σαράντα (40) ωρών εβδομαδιαίως, επιτρέπεται για μία χρονική περίοδο (περίοδος αυξημένης απασχόλησης) ο εργαζόμενος να απασχολείται δύο (2) ώρες την ημέρα επιπλέον των οκτώ (8) ωρών, υπό την προϋπόθεση ότι οι επιπλέον των σαράντα (40) (ή του μικρότερου συμβατικού ωραρίου) ώρες εργασίας την εβδομάδα αφαιρούνται από τις ώρες εργασίας μιας άλλης χρονικής περιόδου (περίοδος μειωμένης απασχόλησης)".⁹ Οι συνδικαλιστές της ΓΣΕΕ να τα γνώριζαν άραγε όλα αυτά;

Τη δεκαετία του '90 μπήκε μπροστά κι ο μετασχηματισμός του ΟΑΕΔ, ο οποίος ασχολούνταν πλέον μάλλον με την επιδότηση της εργασίας παρά με την επιδότηση της ανεργίας. Ο άνεργος άρχισε να παρουσιάζεται ως μια "προβληματική φιγούρα" που πρέπει να καταρτιστεί και να αναμορφωθεί, προκειμένου να γίνει χρήσιμος για τα αφεντικά. Τα λεφτά του ελληνικού κράτους και της ΕΕ θα πήγαιναν όλο και λιγότερο στην παροχή επιδομάτων ανεργίας κι όλο και περισσότερο στη δημιουργία προγραμμάτων κατάρτισης και την επιδότηση επιχειρήσεων προκειμένου να προσλάβουν ανέργους. Ή όπως έλεγε κι ο τότε δι-

8. Σπύρος Σακελλαρόπουλος, Παναγιώτης Σωτήρης, *Αναδιάρθρωση & Εκσυγχρονισμός – Κοινωνικοί και πολιτικοί μετασχηματισμοί στην Ελλάδα της δεκαετίας του '90*, εκδόσεις Παπαζήση 2004, σελ 139.
9. Ο νόμος αναλυτικά στη διεύθυνση: www.taxheaven.gr/laws/law/index/law/272

οικητής του οργανισμού Κ. Ευστρατόγλου, προτεραιότητα του ΟΑΕΔ “η ενίσχυση της πολιτικής που στρέφει τους ανέργους στην απασχόληση αντί της πολιτικής επιδότησης της ανεργίας, που αποτελεί προσωρινή λύση και δεν βοηθάει την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας”¹⁰. Είναι χαρακτηριστικό άλλωστε ότι την περίοδο 1993-1996 ο ΟΑΕΔ δημιούργησε πάνω από 100.000 θέσεις εργασίας μέσω αυτής της “πολιτικής επιδοτούμενης απασχόλησης”. Ο ΟΑΕΔ, δηλαδή το ελληνικό κράτος, αποκτούσε ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση των εργασιακών σχέσεων και καθόριζε εκ νέου τι είναι εργασία και με τι όρους αυτή πραγματοποιείται. Με μια γρήγορη ματιά στα δημοσιεύματα των εφημερίδων της εποχής, θα έβλεπε κανείς ότι τα τότε αρμόδια πολιτικά στελέχη είχαν ξεκάθαρη εικόνα για τον μετασχηματισμό που είχε ξεκινήσει:

“Η αναγκαιότητα αλλαγών στην αγορά εργασίας σημειώνεται από όλους τους αρμόδιους υπουργούς της κυβέρνησης. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Γ. Παπαντωνίου σημειώνει ότι τα θέματα αυτά δεν πρέπει να αποτελούν ταμπού, ενώ ο υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων κ. Μ. Παπαϊωάννου τονίζει ότι η προσαρμογή των εργασιακών σχέσεων επιβάλλεται από την αναμόρφωση του μοντέλου παραγωγής. Ωστόσο υπογραμμίζει ότι “οι αλλαγές θα πρέπει να συναποφασισθούν σε ένα διάλογο χωρίς αιφνιδιασμούς”. Ο υφυπουργός Εργασίας κ. Χρ. Πρωτόπαπας δηλώνει χαρακτηριστικά ότι οι “οικονομικές συνθήκες άλλαξαν και μαζί τους αλλάζει και η μορφή της εργασίας”. Και προτείνει διάλογο με τους φορείς “χωρίς μάχες χαρακτηρισμάτων για την υπεράσπιση του χθες, που δεν ωφελούν μακροπρόθεσμα την κοινωνία”.

Να λοιπόν που είκοσι σχεδόν χρόνια πριν την έλευση της τρόικας, το ελληνικό κράτος τα είχε βάλει με τα “ταμπού” και την “υπεράσπιση του χθες”, νοηματοδοτώντας εκ νέου την έννοια της εργασίας και προσπαθώντας να ανταποκριθεί στις διαφαινόμενες ανάγκες των αφεντικών. Για του λόγου το αληθές, ορίστε πώς εκφραζόταν ο τότε αντιπρόεδρος του ΣΕΒ, κύριος Νίκος Αναλυτής:

“Στόχος δεν είναι η κατάργηση των εργατικών δικαιωμάτων, αλλά η ανανέωσή τους και η προσαρμογή τους στα νέα δεδομένα της οικονομίας. (...) ο βασικός κορμός των όσων ισχύουν σήμερα στην αγορά εργασίας προκύπτει από νόμους του 1920, του 1932 και του 1955. (...) είναι απαραίτητη μια ευελιξία των εργασιακών σχέσεων, ενώ δεν θα πρέπει να υπάρξουν δισταγμοί στα μέτρα που θα ληφθούν”.

Τη δεκαετία του '90, λοιπόν, η μηχανή είχε πάρει μπροστά για τα καλά και δούλευε:

“Αν εξετάσει κάποιος το ετήσιο εισόδημα των μισθωτών τα έτη 1977, 1981, 1989, 1993 και 1995, θα οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι οι μισθοί τραβούν την... κατηφόρα (1977-1995). Είναι ενδεικτικό ότι, σύμφωνα με υπολογισμούς, η ποσοστιαία μεταβολή του ετήσιου εισοδήματος για το 1981 σε σχέση με το 1977 ήταν -14,5%, για το 1989 σε σχέση με το 1981 -5,1%, για το 1993 σε σχέση με το 1989 -15,6%, για το 1995 σε σχέση με το 1993 -1,5%, ενώ για το 1995 σε σχέση με το 1977 ήταν -32,5%”¹¹.

Η εικόνα της ευημερίας, με την οποία έχει επενδυθεί η μεταπολιτευτική μυθολογία μικρή σχέση έχει με την πραγματικότητα. Όπως αντίστοιχα μικρή σχέση με την πραγματικότητα έχουν κι όσοι θεωρούν ότι η σημερινή κρίση βρήκε απροετοίμαστο το ελληνικό κράτος

10. Παπαδής Κώστας, “Η αγορά εργασίας τίθεται επί τάπητος”, *Το Βήμα*, 09/03/1997. Τα αποσπάσματα που ακολουθούν προέρχονται από το ίδιο άρθρο.

11. Κρουστάλλη Δήμητρα, Μπίτσικα Παναγιώτα, “Ο πληθωρισμός και οι αλλαγές στο Ασφαλιστικό εξαέμισαν τις παροχές”, *Το Βήμα*, 08/06/1997.

και τα αφεντικά, κι ότι ήταν “οι δανειστές” που τους ανάγκασαν να πάρουν “πρωτόγνωρες αποφάσεις” για θέματα που δεν τους είχαν απασχολήσει ποτέ στο παρελθόν.

Και κάπως έτσι, ο 21^{ος} αιώνας βρήκε το ελληνικό κράτος να συνεχίζει στο ίδιο μοτίβο: κι άλλοι νόμοι για την περαιτέρω υποτίμηση της εργασίας, κι άλλες προσπάθειες για την “αύξηση της ανταγωνιστικότητας”. Ενδεικτικά αναφέρουμε τον Νόμο 2956/2001, τον περίφημο νόμο Γιαννίτση, που καθιέρωσε την ενοικίαση εργαζομένων μέσω της δημιουργίας “Εταιρειών Προσωρινής Απασχόλησης”. Ο συγκεκριμένος νόμος, παρόλο που είχε διάφορα “διαμαντάκια” έχει μείνει γνωστός ως ο “νόμος για το ασφαλιστικό που δεν πέρασε”, αφού είχε προκαλέσει μεγάλες διαδηλώσεις διαμαρτυρίας του συνόλου σχεδόν της ελληνικής κοινωνίας. Και μπορεί οι ρυθμίσεις για το ασφαλιστικό να πάγωσαν προσωρινά κι όλοι να ήταν χαρούμενοι με τη “νίκη του κινήματος”, όμως αυτό που έχει σημασία είναι ότι ο κρατικός μηχανισμός ενεργούσε με γνώμονα το συστηματικό μετασχηματισμό της εργασίας πολλά χρόνια πριν την επίσημη εμφάνιση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Αυτό που προσπαθούμε να πούμε εδώ είναι ότι τα όσα υποτίθεται πως επιβάλλουν σήμερα τα “μνημόνια των κακών Ευρωπαίων” δεν είναι παρά οι πάγιες επιδιώξεις των ελληνικών αφεντικών εδώ και δεκαετίες. Αμα δηλαδή πάρουμε το “ανοιχτά μαγαζιά τις Κυριακές”, θα βρούμε πίσω του 20 χρόνια σταδιακής επέκτασης του χρόνου εργασίας. Αμα πάρουμε την περικοπή των μισθών μας, θα δούμε τον διαρκή αγώνα των αφεντικών να μειώσουν το κόστος εργασίας, εκμεταλλευόμενα την εργασία των παρανομοποιημένων μεταναστών, αλλά και χρησιμοποιώντας ανέργους απ’ τα προγράμματα του ΟΑΕΔ. Αμα πάρουμε τη μείωση των συντάξεων, θα δούμε τα αφεντικά να προσπαθούν να αποφύγουν όπως ο διάολος το λιβάνι την καταβολή των εργοδοτικών εισφορών στο ασφαλιστικό σύστημα και ταυτόχρονα τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης σιγά σιγά να αυξάνουν.

Και μέσα σε όλα αυτά, το 2001, το ελληνικό κράτος εντάχθηκε στον σκληρό οικονομικό πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την Ευρωζώνη, ενώ το 2002 η δραχμή παραχώρησε τη θέση της στο πολύ πιο σκληρό νόμισμα του ευρώ. Κοινώς, το ενιαίο νόμισμα ήταν το τελευταίο βήμα της δεκαετούς πορείας του ελληνικού κράτους· ήταν η απόρριψη της συνειδητής επιλογής του ελληνικού κεφαλαίου να ποντάρει στην αύξηση της κερδοφορίας του, συμμετέχοντας πολύ πιο ενεργά στον εντεινόμενο διεθνή ανταγωνισμό κι έχοντας ως βασικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών του την ακραία υποτίμηση της αξίας της εργατικής δύναμης. Ακούγεται σαν καινοτομία, αλλά ουσιαστικά πρόκειται για τον ίδιο στόχο που είχε στο μακρινό 1961, όταν και πρωτοεπιχείρησε να ενταχθεί στην ΕΟΚ.

3. “ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο”: σύντομη προεσκόπηση της ιστορίας της ΕΕ

Μόλις πριν από μια βδομάδα, ο Ζακ Ντελόρ, ένας από τους πρωτεργάτες του σχεδίου της ευρωπαϊκής ενοποίησης, δήλωνε:

Αυτό το σύστημα σήμερα (της Ευρωζώνης), είναι μη κυβερνησιμο και δεν μπορεί να διαρκέσει άλλο. Θα πρέπει να οικοδομηθεί εκ νέου η Οικονομική και Νομισματική Ένωση [...] η Ευρώπη δεν είναι πλέον μια ηθική δύναμη -και λέω ηθική με την καλή έννοια του όρου. Θα πρέπει να αποκαταστήσουμε αυτήν την ηθική δύναμη που ήταν η ισχύς της Ευρώπης σε άλλες περιόδους, όπως όταν έπεσε το Τείχος του Βερολίνου.¹²

Σημαντική δήλωση από τον πρώην πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που τυγχάνει να είναι και Γάλλος. Κι όπως θα δούμε και παρακάτω καθόλου τυχαίος και ο προσδιορισμός της περιόδου που υπονοεί ότι άρχσε η παρακμή της "ηθικής" Ευρώπης. Αλλά ας αφήσουμε κι εμείς τους υπαινιγμούς κι ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά.

Οι απαρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης πάνε πίσω στο 1951. Τότε συγκροτήθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, η οποία είχε ως βασική της αρχή τη συμφωνία για άρση των περιορισμών στο εμπόριο χάλυβα κι άνθρακα. Συμμετείχαν 6 κράτη, μεταξύ των οποίων κι η μέχρι πρότινος εξαφανισμένη (κυριολεκτικά) από τους χάρτες Γερμανία ή πιο σωστά, το νεοσυσταθέν κράτος της Δυτικής Γερμανίας. Ακολούθησε, το 1958, η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (η γνωστή ΕΟΚ) που καθιέρωσε την πλήρη τελωνειακή ένωση των κρατών μελών, τα οποία έως το 2004 είχαν γίνει 15. Η κομβικής σημασίας συμφωνία αυτή καθόρισε τις εξελίξεις, όχι μόνο για τα ευρωπαϊκά κράτη, αλλά για όλο τον μεταπολεμικό κόσμο.

Αλλά για να καταλάβουμε την καθοριστική της σημασία, πρέπει να ξεκινήσουμε από πολύ πιο πίσω. Και βασικά, για να καταλάβουμε τι σημαίνει Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να ανατρέξουμε στην ιστορία του γερμανικού κράτους. Το γερμανικό κράτος λοιπόν, ήδη από την ίδρυση του, το μακρινό 1871, βρέθηκε αντιμέτωπο με κάποια από τα κύρια του χαρακτηριστικά και τις επιπτώσεις τους: α) ήταν το μεγαλύτερο ευρωπαϊκό κράτος μετά τη Ρωσία (που τότε ακόμη γινόταν αντιληπτή ως μια από τις μεγάλες ευρωπαϊκές δυνά-

12. <http://tvxs.gr/news/eyropi-eop/galliki-antepithesi-protoboylia-olant-gia-epanidrysi-tis-eyrozonis>

μεις), β) εκπροσωπούσε ένα ραγδαία αναπτυσσόμενο εθνικό κεφάλαιο με πολύ δυναμική επέκταση της παραγωγής και της αγοράς του, το οποίο πολύ νωρίς άρχισε να ασφυκτιά στα περιορισμένα γεωγραφικά του σύνορα και γ) η ίδρυσή του συνέπεσε με την πρώτη σοβαρή παγκόσμια καπιταλιστική κρίση.

Τι σήμαιναν όλα τα παραπάνω για εκείνη την εποχή; Καταρχήν, η κρίση σηματοδότησε τη μεγάλη αλλαγή που συνέβαινε στον παγκόσμιο καπιταλισμό• το σταδιακό τέλος του μοιράσματος του κόσμου μεταξύ των αναπτυγμένων καπιταλιστικών κρατών. Από εδώ και πέρα γίνονταν όλο και πιο σαφές ότι για να επεκταθεί ένα κράτος και το κεφάλαιό του, δεν έφτανε να ρίχνει κανονιές στους "απολίτιστους" του τόπου προς αποίκιση. Αντίθετα, όλο και πιο συχνά θα βρισκόταν σε πολεμική αντιπαράθεση με κάποιο άλλο ανεπτυγμένο κράτος που θα είχε τις ίδιες βλέψεις με εκείνο. Το νεοσύστατο γερμανικό κράτος βρέθηκε σε μια συγκυρία όπου το ιερό μάντρα του καπιταλισμού «επέκταση ή θάνατος» μπορούσε να γίνει πραγματικότητα μόνο μέσω πολέμου. Το σκηνικό στήθηκε πάνω από το πτώμα της καταρρέουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αλλά οι βλέψεις ήταν παγκόσμιες. Ολοκληρωτική κυριαρχία στην ηπειρωτική Ευρώπη, υποσκελισμός της Μεγάλης Βρετανίας ως παγκόσμιας ναυτικής δύναμης και, ή δυνατόν, επέκταση σε υπερπόντιες αποικίες. Το γερμανικό κράτος διεκδικούσε "το δικαίωμά του για μια θέση στον ήλιο". Δεδομένου όμως ότι και τα υπόλοιπα εμπλεκόμενα κράτη δεν είχαν καμιά όρεξη να αποσυρθούν στη σκιά, αλλά αντίθετα επιθυμούσαν ακόμη περισσότερη λιακάδα για την πάρτη τους, οι συγκρούσεις σύντομα εξελίχθηκαν σε παγκόσμιο πόλεμο.

Τρεις δεκαετίες αργότερα και μετά από έναν δεύτερο, ακόμη πιο καταστροφικό πόλεμο, το γερμανικό κράτος είχε ηττηθεί πλήρως κι οι βλέψεις του για παγκόσμια εξάπλωση είχαν θαφτεί κάτω από τόνους ερειπίων και πτωμάτων. Το 1945 το γερμανικό κράτος, ο μεγάλος ηττημένος της παγκόσμιας σύγκρουσης για το ξαναμοίρασμα του κόσμου, έπαψε να έχει υπόσταση. Αλλά αυτό κράτησε για λίγο.

Το τέλος του πολέμου έφερε μαζί του κι ένα καινούριο στάτους κβο όσον αφορά τους παγκόσμιους συσχετισμούς ισχύος. Δίπλα στα ερείπια του 3ου Ράιχ, μια ανάσα από τα νικηφόρα ευρωπαϊκά κράτη, η ανάδυση μιας πανίσχυρης Σοβιετικής Ένωσης κι η διευρυμένη σφαίρα επιρροής της έκανε ξεκάθαρο αυτό που διαφαινόταν ακόμα και πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ανέδειξε τον νέο μεγάλο εχθρό κι εγκαθίδρυσε μια νέα εύθραυστη ισορροπία τρόμου. Η επανασύσταση του γερμανικού κράτους ήταν βασικό στοιχείο αυτής της ισορροπίας. Έτσι λίαν συντόμως, οι ΗΠΑ, η Μεγάλη Βρετανία κι η Γαλλία παραχώρησαν τα εδάφη που είχαν υπό την κατοχή τους κι έτσι συστάθηκε η μεταπολεμική Δυτική Γερμανία. Εν ολίγοις, το γερμανικό κράτος επανέκαμψε με τις ευλογίες των συμμαχικών κρατών. Σαφώς μικρότερο, πιο αποδυναμωμένο και πιο συνεργάσιμο, καβάτζωσε την πρώτη γραμμή στην «υπεράσπιση του ελεύθερου κόσμου» απέναντι στην «κομμουνιστική απειλή» κι οι παλιοί του μισητοί εχθροί και νυν αγαπημένοι σύμμαχοι έριξαν λεφτά με το τσουβάλι για να orthοποδήσει. Η καπιταλιστική μηχανή πήρε μπροστά κι αρκετά σύντομα η Γερμανία, από κατεστραμμένη οικονομία που ήταν, άρχισε να διεκδικεί την ευρωπαϊκή πρωτιά στη καπιταλιστική ανάπτυξη. Κάτι που δημιουργούσε μια πολύ αμήχανη κατάσταση. Οι νέοι σύμμαχοι, αλλά πολύχρονιοι εχθροί της, μπορεί να είχαν τη ματιά τους στραμμένη προς ανατολή μεριά, αλλά σίγουρα δεν ξεχνούσαν τις προηγούμενες επιθετικές κινήσεις του γερμανικού κεφαλαίου κι ανησυχούσαν για τις μελλοντικές. Οι ισορροπίες ήταν λεπτές. Ναι μεν το γερμανικό κράτος ήταν απαραίτητο ως το προκεχωρημένο φυλάκιο απέναντι στο σοβιετικό δέος, αλλά από την άλλη η υπερανάπτυξη του κεφαλαίου του, το οποίο θα κατέληγε για άλλη μια φορά να ασφυκτιά στον συρικνωμένο γεωγραφικό

χώρο, θα καθιστούσε αργά ή γρήγορα το ίδιο το γερμανικό κράτος απειλητικό. Η λύση ήταν απλή κι ιδιοφυής και δεν ήταν άλλη από τη σταδιακή εμπορική ενοποίηση της Δυτικής Ευρώπης. Η ίδρυση, λοιπόν, της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας ήταν μια συμφωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών και η οποία προσέφερε, με ειρηνικά μέσα, στην επανακάμπτουσα Γερμανία αυτό που απέτυχε να αποκτήσει με δύο πολέμους. Δηλαδή έναν “ζωτικό χώρο” για να μπορεί να “αναπνεύσει” το υπεραναπτυγμένο και καταπιεζόμενο κεφάλαιό της. Στο εξής, τα γερμανικά αφεντικά θα μπορούσαν να εξαγάγουν τα προϊόντα που παρήγαγαν εκμεταλλευόμενα τη φτηνή εργασία μεταναστών από το Νότο της Ευρώπης και τα Βαλκάνια στη διευρυμένη αγορά των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης χωρίς περιορισμούς, καθώς επίσης και να κάνουν εξαγωγή κεφαλαίου επενδύοντας σε αυτές τις χώρες. Σε αντάλλαγμα, το γερμανικό κράτος ανέλαβε μέσω της ΕΟΚ να χρηματοδοτεί τις οικονομίες αυτές με δάνεια κι επιδοτήσεις που με τη σειρά τους συνήθως μετατρέπονταν σε παραγγελίες για τα γερμανικά αφεντικά.

Με άλλα λόγια σε όλη τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, εάν το ΝΑΤΟ ήταν το στρατιωτικό σκέλος της δυτικής συμμαχίας απέναντι στο σοβιετικό μπλοκ, η ΕΟΚ ήταν το αντίστοιχο πολιτικοοικονομικό. Αυτή τώρα η τόσο απαραίτητη για την ισορροπία του ψυχροπολεμικού διπόλου συνθήκη άρχισε να κλονίζεται ήδη από την επομένη της κάρρευσης του ενός πόλου –του ανατολικού μπλοκ. Η Γερμανία που αντελήφθηκε αυτή την κάρρευση με τον πλέον συμβολικό κι υλικό τρόπο, την πτώση του τείχους του Βερολίνου, έδειξε εξαιρετικά καπιταλιστικά αντανακλαστικά. Αδιαφορώντας για τη γνώμη των “συμμάχων κι εταίρων” της, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα προσάρτησε την Ανατολική Γερμανία, αυξάνοντας έτσι την έκταση και τον πληθυσμό της στα προπολεμικά επίπεδα. Η αφομοίωση της κοινωνίας της Ανατολικής Γερμανίας ήταν μια διαδικασία επώδυνη για τους ανατολιγογερμανούς, οι οποίοι πλέον έγιναν πολίτες δεύτερης διαλογής, κι άκρως ωφέλιμη για το γερμανικό κράτος που στηριζόμενο πάνω σε αυτή τη διάκριση κατάφερε σταδιακά να κάνει το σύνολο της εργατικής του τάξης να δουλεύει περισσότερο και να πληρώνεται λιγότερο. Ταυτόχρονα, βέβαια, αποκτούσε πρόσβαση σε πρώτες ύλες και διευρυμένη εσωτερική αγορά, κάτι για το οποίο δεν χρειαζόταν να επιδοτεί κανέναν κερατά. Εκείνη την εποχή ήταν που η ΕΟΚ, μετά από πολύχρονες διαδικασίες, μετατράπηκε σε Ευρωπαϊκή Ένωση που είχε ως βάση της τη συνθήκη του Μάαστριχτ.

Κι ενώ συνέβαιναν όλα τα παραπάνω, οι οικονομίες των περισσότερων κρατών-μελών, οι οποίες ήταν όλο και πιο πολύ προσδεδεμένες στη γερμανική καπιταλιστική μηχανή, αντικαθιστούσαν εξαγωγές με εισαγωγές κι έβλεπαν το εμπορικό τους ισοζύγιο να παίρνει την κατιούσα. Ο κίνδυνος δε, εξ ανατολών είχε εξαφανιστεί κι η μετασοβιετική Ρωσία είχε μετατραπεί σε πηγή φτηνής ενέργειας, όπως και μια νέα αχανής αγορά· κυρίως για τα γερμανικά προϊόντα. Το γερμανικό κράτος, λοιπόν, βρέθηκε στην ευχάριστη θέση να έχει όλο και λιγότερο ανάγκη την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το ίδιο γινόταν όλο και πιο αναγκαίο. Για όποιον μπορούσε να καταλάβει τα στοιχειώδη στο παιχνίδι των διακρατικών ανταγωνισμών, ήταν πασιφανές ότι οι όροι κι οι συνθήκες κάτω από τις οποίες συγκροτήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση σταδιακά εξέλειπαν κι ότι η ίδια μετασχηματιζόταν με ταχείς ρυθμούς σε κάτι τελείως διαφορετικό. Αυτό μπορεί να προκαλούσε εσωτερικευμένες εκρήξεις ηδονής στα γερμανικά αφεντικά, αλλά για τα υπόλοιπα κράτη-μέλη ήταν μια ανησυχητική εξέλιξη.

Το να πούμε ότι από το 2004 και μετά η Ευρωπαϊκή Ένωση διευρύνθηκε είναι μάλλον ευφημισμός. Τα μέλη της από 15 έγιναν μέσα σε τρία χρόνια 27. Σε αυτά τα νέα κράτη-μέλη συγκαταλέγονταν μικρά κράτη-πλυντήρια όπως η Μάλτα κι η Κύπρος, κράτη που παλιότερα είχαν τον ρόλο της ζώνης ανάσχεσης της Σοβιετικής Ένωσης, όπως η Λετονία

κι η Εσθονία, κράτη με «αναπτυσσόμενες οικονομίες», όπως η Βουλγαρία κι η Πολωνία και πάει λέγοντας. Αυτό τώρα δε φαίνεται να συνάδει με την παραπάνω διαπίστωση. Υπάρχει εντούτοις μια λεπτή ειδοποιός διαφορά. Τα καινούρια μέλη δεν εισήλθαν στην ευρωπαϊκή αγκαλιά με τους ίδιους συμφέροντες όρους του 1958. Αντιθέτως, όχι μόνο όλα τα νέα μέλη συμφώνησαν να αναδιαρθρώσουν τις οικονομίες τους βάσει των «νόμων της ελεύθερης αγοράς», αλλά συμφώνησαν να το κάνουν λαμβάνοντας και πολύ μικρότερη βοήθεια. Στην ουσία αυτό σήμαινε άνευ όρων πρόσβαση για τα ανεπτυγμένα κεφάλαια των δυτικών κρατών με πολύ λιγότερα ανταλλάγματα. Μόνο που όπως είπαμε, αυτοί που είχαν το πάνω χέρι και τη δύναμη να επιβάλουν τους όρους ήταν πλέον τα γερμανικά αφεντικά. Εν ολίγοις, μπορεί η Ευρωπαϊκή Ένωση να μεγάλωσε και να πλασαρίστηκε ως ένας σούπερ ντούπερ οργανισμός διεθνούς εμβέλειας, αλλά στην ουσία δεν ήταν παρά μια διευρυμένη αρένα στην οποία διάφορα κράτη, με πρώτο και καλύτερο το γερμανικό, ετοιμάζονταν να "ασκήσουν επιθετική εμπορική πολιτική". Ετοιμάζονταν, δηλαδή, να εκμεταλλευτούν όσο περισσότερο κι όσο πιο γρήγορα μπορούσαν τις νέες αγορές, νιώθοντας ότι σε αυτό το όλο και πιο ασταθές περιβάλλον οι παλιοί διακανονισμοί περί "σταθερότητας και ισορροπιών" είναι απλά βαρίδια.

4. Κράτος και προστατευτισμός: από το δημόσιο χρέος στο δημοψήφισμα

Το ελληνικό κράτος, όπως και πολλά άλλα, επιχειρούσε τις τελευταίες δεκαετίες να τονώσει την εγχώρια κατανάλωση προωθώντας τη “λύση των δανείων”: αμέτρητα δάνεια, στεγαστικά, διακοποδάνεια και φοιτητοδάνεια δόθηκαν για να συνεχίσει να λειτουργεί το ελληνικό κεφάλαιο• δάνεια ριγέ, με βούλες και πισίλες. Τα δάνεια κάλυπταν προσωρινά τα προβλήματα του ελληνικού καπιταλισμού ή καλύτερα τα ανέβαλαν για αργότερα, αφού επί της ουσίας γίνονταν συναλλαγές στο παρόν με λεφτά από το μέλλον. Επιστημονική φαντασία φάση, μιας και όταν έφτανε η ώρα να αποπληρώσεις το δάνειο έπαιρνες κι ένα άλλο κι έτσι το ζήτημα πήγαινε όλο και πιο πέρα σε ένα φανταστικό μέλλον¹³. Μόνο που, φυσικά, κάτι τέτοιο δεν γίνεται να συμβαίνει επ’ άπειρον.

Το 2010 είναι σημαντικό σημείο καμπής σε αυτή την ιστορία. Τότε, το ελληνικό κράτος είχε ήδη δανειστεί αρκετά για να διασώσει το τραπεζικό του σύστημα και δεν μπορούσε πλέον να συνεχίσει να δανείζεται όπως έκανε μέχρι πρόσφατα. Μπήκε, λοιπόν, στο πρόγραμμα στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Αυτοί θα συνέχιζαν να του δανείζουν ώστε να μπορεί να στηρίζει την οικονομική και άρα πολιτική λειτουργία των τραπεζών του. Σε αντάλλαγμα, ζητούσαν να μετριάσει τον άτυπο κρατικό προστατευτισμό του απέναντι σε κομμάτια της εθνικής αστικής του τάξης. Δηλαδή, να σταματήσει τις φοροαπαλλαγές και φοροελαφρύνσεις σε διάφορους τομείς όπως η ναυτιλία, ο τουρισμός κι η φαρμακοβιομηχανία. Να χτυπήσει τη φοροδιαφυγή και να μειώσει τις κρατικές χρηματοδοτήσεις και εισφορές κι άλλα τέτοια. Με λίγα λόγια, οι πολιτικοί εκφραστές άλλων αστικών τάξεων, ως αντάλλαγμα για τη συνέχιση των δανείων που θα έδιναν ανάσα στο ελληνικό κεφάλαιο, ζητούσαν το σχετικό στρίμωγμα της εγχώριας αστικής τάξης. Διακρατικός ανταγωνισμός με λίγα λόγια. Το ελληνικό κράτος όμως, μιας και είναι ο πολιτικός εκφραστής της ντόπιας αστικής τάξης κι όχι εχθρός της, απάντησε μετατρέποντας αυτή την “επίθεση” σε κανονική επίθεση, χωρίς εισαγωγικά, στην εργατική του τάξη¹⁴. Μετακύλησε, δηλαδή, το κόστος του περαιτέρω δα-

13. Η κρίση, η κρίση!, προκήρυξη από τις πολιτικές ομάδες Σαχ και Metro tools, Ιούνης 2010. Υπάρχει στο blog του Αρχείου 71: autonomia71.wordpress.com.

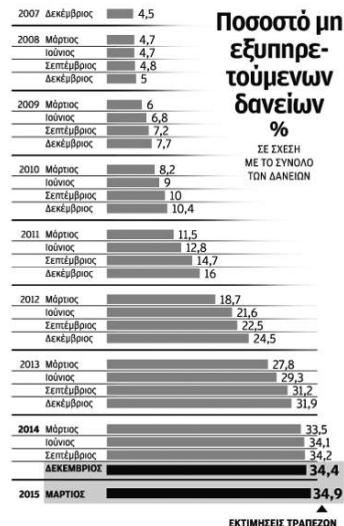
14. “Χρέος advanced – Η πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης και άλλα πολύχρωμα αλογατάκια”, περιοδικό *antifa* - πόλεμος ενάντια στο φόβο, τ. 28, 12/ 2011.

νεισμού του στους αναλώσιμους μαλάκες. Σου λέει, αυτοί ηττημένοι κι ανοργάνωτοι καθώς είναι, και στα μυαλά και στην πράξη, θα καταπιούν τις πατριωτικές αφηγήσεις αμάσητες. Το ελληνικό κράτος φυσικά δεν ήταν ηλίθιο. Δεν είχε κανέναν σκοπό να χαρίσει κομμάτια του καπιταλιστικού του συστήματος αμαχητί. Για αυτό έψαξε να βρει λεφτά, αλλά από 'κει που το έπαιρνε. Από μια εργατική τάξη που μέχρι σήμερα παραμένει αλαφιασμένη και σιωπηλή. Από έναν ουσιαστικά ανύπαρκτο εσωτερικό εχθρό που από το να βρίζει το αφεντικό του προτιμάει να κουνάει σημαϊάκια χαρωπά. Έκοψε δηλαδή μισθούς και συντάξεις κι άρχισε να παράγει αφηγήσεις με μυθικές ΑΟΖ και φανταστικά πετρέλαια. Από την άλλη, όταν τα αφεντικά των υπόλοιπων ευρωπαϊκών κρατών ζητούσαν από το ελληνικό κράτος να βρει λεφτά φορολογώντας εφοπλιστές, ξενοδόχους, φαρμακοβιομήχανους κι άλλα κομμάτια του εγχώριου κεφαλαίου, δεν το έκαναν επειδή είναι σύντροφοι κομμουνιστάρδες. Όλες αυτές οι "προτάσεις για αναδιάρθρωση" ήταν κομμάτι της διαπραγμάτευσης πάνω στο πόσο χώρο διατίθεται να εκχωρήσει το ελληνικό κεφάλαιο στα υπόλοιπα, εφόσον θέλει να συνεχίσει να στηρίζει το τραπεζικό του σύστημα και το κεφάλαιό του εν γένει.

Κάποια στιγμή, το ελληνικό κράτος αναγκάστηκε να παραδεχτεί ότι ένα μέρος των χρημάτων που και καλά υπήρχαν στις τράπεζες, απλά δεν υπάρχουν. Όλα τα προηγούμενα χρόνια, οι ελληνικές τράπεζες παρουσίαζαν τα δάνεια ως κέρδη. Ότι δηλαδή αυτά τα λεφτά, ναι και σίγουρα θα τα πάρουν πίσω από αυτούς στους οποίους τα είχαν δώσει. Ακόμα πιο λιανά, έλεγαν ότι είχαν στα ταμεία τους λεφτά που στην πραγματικότητα δεν υπήρχαν. Κι όλοι κάναμε ότι αυτό δεν συνέβαινε. Η συγκεκριμένη παραδοχή, ότι δηλαδή οι τράπεζες δεν έχουν τα λεφτά που λένε ότι έχουν, είναι αυτό που συνηθίσαμε να καταλαβαίνουμε ως "κούρεμα" του χρέους· αυτό έγινε το 2012 κι αυτό επανέρχεται ανά διαστήματα ως "καλή ιδέα" που πρέπει να ξαναεφαρμοστεί. Φυσικά, η αναγκαστική παραδοχή ότι ένα κομμάτι του χρέους δεν θα πληρωθεί ποτέ, οπότε κόφτο, έχει και τα επακόλουθά της. Άλλωστε, κανείς δεν χαρίζει χρωστούμενα σε κάποιον άλλο· εκτός ίσως αν υπάρχει ικανοποιητικό αντάλλαγμα. Το πρόβλημα με τις ντόπιες τράπεζες από την αρχή της κρίσης ήταν ότι οι γαλλικές, γερμανικές, κι άλλες ξένες τράπεζες, όπως και τα επενδυτικά κεφάλαια (οι "αγορές") τούς έριξαν πόρτα ή άρχισαν να τους δανείζουν με ιλιγγιώδη επιτόκια γιατί κατάλαβαν ότι τα κέρδη τους ήταν μια τεράστια φούσκα που αναμενόταν να σκάσει λίαν συντόμως. Κι όσο και να ήθελε το κράτος να βοηθήσει, αγοράζοντας τα χρέη τους και φορτώνοντας τα σε εμάς, το ζήτημα παρέμενε ότι χωρίς "ρευστότητα" η ελληνική οικονομία θα μπουκωνε.

Το δημόσιο χρέος, λοιπόν, είναι ένας μηχανισμός μεταβίβασης χρημάτων από το κράτος προς τις τράπεζες και τα αφεντικά, με τα οποία αυτές σχετίζονται. Παράλληλα είναι κι ένας μηχανισμός μεταβίβασης του χρέους από τις τράπεζες σε μας¹⁵. Αυτό σημαίνει ότι καθέννας και καθεμιά από μας πρέπει να δουλεύει περισσότερο, να αμείβεται λιγότερο, να πληρώνει περισσότερες εισφορές και φόρους και να χάνει αυτό που λέγεται έμμεσος μισθός, δηλαδή επιδόματα και πάσης φύσεως "παροχές κοινωνικής πρόνοιας". Όλα αυτά υπό το άγρυπνο βλέμμα του κράτους και της ένοπλης ισχύος του.

15. "Στο τέλος κουρεύουν τον γαμπρό - Δημόσιο χρέος basics", περιοδικό antifa - πόλεμος ενάντια στο φόβο, τ. 27, 11/2011.

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος

Τα «κόκκινα δάνεια» από το τέλος του 2007 ως και σήμερα. Η αύξηση αυτού του ποσοστού δεν προβλέπεται να σταματήσει.

Το διάγραμμα με τίτλο «Η ελληνική τραγωδία» είναι από την εφημερίδα «Καθημερινή» 29/4/2010. Η απεικόνιση κλασική: στα αριστερά, η καλή εφημερίδα παραθέτει (προσωρινό) κατάλογο με όσα έχουμε να τραβήξουμε. Στα δεξιά, για να γεμίσει ο χώρος, έχουμε μια ωραία γραφική απεικόνιση της κατανομής του χρέους του ελληνικού κράτους. Σύμφωνα με αυτή τη γραφική απεικόνιση, τα ελληνικά ομόλογα (δηλαδή οι αποδείξεις που λένε «το ελληνικό κράτος σου χρωστάει λεφτά») αυτή τη στιγμή βρίσκονται στα χέρια τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και αμοιβαίων κεφαλαίων. Αυτές οι τράπεζες, τα ασφαλιστικά ταμεία κλπ είναι οι μυστηριώδεις «αγορές», οι «κερδοσκόποι» που τόσο άδικα φέρονται τώρα τελευταία στο ελληνικό κράτος. Και όσο για το που ακριβώς βρίσκονται όλοι αυτοί οι «κερδοσκόποι»; Με μια πρόσθεση και μια διαίρεση, βρίσκουμε ότι από τα 217 δισεκατομμύρια ευρώ που εμφανίζονται συνολικά στον πίνακα, τα 71 δισεκατομμύρια είναι χρέη του ελληνικού κράτους προς τις ελληνικές τράπεζες και τα ελληνικά ασφαλιστικά ταμεία! Σε ποσοστό, αυτό είναι το 32,7% των ελληνικών χρεών και το συμπέρασμα δεν είναι δύσκολο: Οι μεγαλύτεροι πιστωτές του ελληνικού κράτους, αυτοί που πρέπει «να ιδρώσουμε για να τους ξεπληρώσουμε», αυτοί που «μας οδήγησαν στο ΔΝΤ με την κερδοσκοπική συμπεριφορά τους», βρίσκονται εντός των συνόρων!*

* Η κρίση, η κρίση!, προκήρυξη από τις πολιτικές ομάδες Σαχ και Μέτρο tools, Ιούνιος 2010. Υπάρχει στο blog του Αρχείου 71: autonomia71.wordpress.com.

Τα μέτρα για την ενεργόποίηση του μηχανισμού στήριξης

Ιδιωτικός τομέας

- ✓ Αύξηση του ποσοστού απολύσεων
- ✓ Μείωση των αποζημιώσεων στις περιπτώσεις καταγγελίας συμβάσεων υπαλλήλων
- ✓ Κατάργηση της υποχρεωτικής προσφυγής στη διαίτησία για την επίλυση διαφορών μεταξύ εργαζομένων και εργοδότην
- ✓ Η πρόκληση εργαζόμενου θα κοινοποιείται την ημέρα της πρόσληψης και όχι εντός οκτώ ημερών που ισχύει σήμερα

Δημόσιος τομέας

- ✓ Περιοχή του 13ου και του 14ου μισθού
- ✓ Περιοτέρες μείωση των επιδομάτων κατά 5%
- ✓ Αύξηση των έμμεσων φόρων, με αναπροσαρμογή των χαμηλών συντελεστών ΦΠΑ
- ✓ Πολιτικές πάγωμα προσλήσεων
- ✓ Μη ανανέωση των συμβάσεων έργου
- ✓ Αποκρυστάλλωση ή λουκέτο σε διαγονόρους δημοσίων οργανισμών

Η ελληνική τραγωδία

Το χρέος της Ελλάδας ανήλθε σε 295 δισ. ευρώ στο τρίτο τρίμηνο του 2009. Τα ελληνικά ομόλογα σήμερα βρίσκονται στα χέρια τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών και αμοιβαίων κεφαλαίων.

Ο πολιτικός ρόλος των τραπεζών

Μια τράπεζα, όμως, δεν είναι τα ντουβάρια και τα ΑΤΜ της. Ούτε και μοιράζει απλώς καταναλωτικά δάνεια. Μια τράπεζα εκτός από την προφανή οικονομική λειτουργία έχει και πολιτικό ρόλο να επιτελέσει. Για παράδειγμα, οι τράπεζες ενός κράτους, μαζεύουν λεφτά που δεν χρησιμοποιούνται και τα δανείζουν για να δίνουν γκάζι στην παραγωγή του εκάστοτε εθνικού κεφαλαίου. Τα δανείζουν στα αφεντικά μας για να μπορούν να κάνουν μπίζνες. Από εκεί προκύπτει κι η πολιτική τους λειτουργία. Αν δηλαδή αποφασίζεις σε ποιο αφεντικό θα δανείσεις και σε ποιο όχι, αλλά και σε τι είδους επένδυση θα πάνε τα κεφάλαια, τότε καθορίζεις και την κατεύθυνση που θα πάρει η παραγωγή. Όσο περισσότερο συμβαίνει αυτό, τόσο περισσότερο οι τράπεζες συσσωρεύουν εξουσία και ασκούν πολιτική.

Το ιστορικό παράδειγμα της σχέσης ελληνικού κράτους, ελληνικού τραπεζικού συστήματος και αφεντικών είναι χαρακτηριστικό, καθώς αμέτρητα πολιτικά στελέχη έχουν υπάρξει μέλη διοικητικών συμβουλίων τραπεζών, μπόλικι εφοπλιστές έχουν δικές τους, ένας από τους μεγαλύτερους μετόχους της Εθνικής Τράπεζας είναι η εκκλησία και τουλάχιστον ένας πρώην διοικητής ΕΥΠ έχει βρεθεί σε διοικητικό συμβούλιο τράπεζας. Η κυρίαρχη αφήγηση θέλει αυτή η διαπλοκή να παρουσιάζεται ως θεωρία συνωμοσίας όπου “κλέφτες τραπεζίτες” συνδιαλέγονται σε σκοτεινά δωμάτια με “προδότες πολιτικούς” για το πώς θα τους χαρίσουν τα λεφτά του “περήφανου ελληνικού λαού”. Οι τραπεζίτες, όμως, δεν είναι κλέφτες κι οι πολιτικοί δεν είναι προδότες. Για το λαό και την περηφάνια του, ας μην ανοίξουμε το στόμα μας. Αυτή η συνδιαλλαγή μέσω δημόσιου χρέους δεν είναι ανωμαλία στη λειτουργία του ελληνικού καπιταλισμού. Είναι κομμάτι της φυσιολογικής λειτουργίας του και προφανώς δεν συμβαίνει εν αγνοία του “αφελούς” κράτους.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα είναι η καρδιά του ελληνικού κράτους· κάτι που βέβαια ισχύει για κάθε κράτος και το εθνικό τραπεζικό του σύστημα¹⁷. Κατά συνέπεια, αν έχουν πρόβλημα οι ελληνικές τράπεζες, τότε έχει πρόβλημα και το ελληνικό κράτος¹⁸. Κι ένα τέτοιο είδους πρόβλημα, το κράτος θέλει να το λύσει με κάθε κόστος. Γι' αυτό και τα χρόνια της κρίσης δανείστηκε δεκάδες δις ευρώ και τα χάρισε στις τράπεζες ως “πακέτα διάσωσης”. Συγκεκριμένα, δεκάδες δις ευρώ διοχετεύτηκαν στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, συνοδευόμενα από μια αφήγηση εσκεμμένης συσκότισης. Άλλοτε ακούμε για “ανακεφαλαιοποίηση” κι άλλοτε για “πακέτα διάσωσης ή και “σωτηρίας”. Η ουσία είναι πάντως ότι το ελληνικό κράτος ρίχνει λεφτά στο τραπεζικό του σύστημα, προσπαθώντας να αναβάλλει για λίγο αργότερα την κρίση του εγχώριου κεφαλαίου του. Και κάπως έτσι, τα ανύπαρκτα λεφτά από τα δάνεια που ποτέ δεν θα πληρωθούν και τα δάνεια που πήρε το ελληνικό κράτος για να διασώσει τις τράπεζες, μπαίνουν όλα μαζί στο καπέλο του μάγου και ξαναεμφανίζονται ως δημόσιο χρέος. Ουάου! Και κάπως έτσι το ελληνικό κράτος κάνει το πρόβλημα των τραπεζών του, πρόβλημα όλων μας. Αυτό που συμβαίνει στην πράξη είναι ότι ναι μεν το ελληνικό κράτος αναβάλλει την “κακιά στιγμή” για το κεφάλαιό του, αλλά ταυτόχρονα συσσωρεύει χρέος αφού πετάει λεφτά μέσα σε ένα βαρέλι χωρίς πάτο¹⁹.

16. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο πρώην διοικητής της ΕΥΠ, Παύλος Αποστολίδης, ο οποίος την περίοδο 2004-2011 ήταν μέλος του ΔΣ της Alpha Bank.

17. “*The panic is on – θέσεις για την παγκόσμια οικονομική κρίση, την ιστορία και το μέλλον της*”, μπροσούρα από την ομάδα Σαχ, Μάιος 2010, στο blog του Αρχείου 71: autonomia71.wordpress.com.

18. “*Το μέλλον των τραπεζών, το μέλλον της χώρας*”, Καθημερινή, 28/10/2014.

19. “*ΨΙ το λέμε τώρα το φέσι!*”, περιοδικό *antifa* – πόλεμος ενάντια στο φόβο, τ. 30, 4/ 2012.

Στο μεταξύ, για να γίνει αποδεκτή αυτή η μετατροπή του χρέους σε “εθνικό πρόβλημα”, πρέπει να επαναλαμβάνεται κι η κατάλληλη μυθολογία. Ως γνωστόν, όλοι γουστάρουν ένα καλό παραμύθι. Έτσι, μαζί με την προσπάθεια διάσωσης των ελληνικών τραπεζών και του εγχώριου καπιταλιστικού συστήματος γενικότερα, το ελληνικό κράτος πρέπει να παράξει και μια αφήγηση. Δεν είναι τυχαίο που τα τελευταία χρόνια έχουν εξοικειωθεί όλοι με διάφορα ψαγμένα ακρώνυμα, οικονομικούς και πολιτικούς μηχανισμούς και πρόσωπα. Κι ο τελευταίος παππούς στο τελευταίο καφενείο μιλάει εδώ και χρόνια για το “δουνουτού”, βρίζεται με το γείτονά του για τα “μνημόνια” και στην ουρά του ΙΚΑ ρίχνει κατάρες στον Σόιμπλε. Σαν να λέμε, το ελληνικό κράτος έχει επιτύχει σε μεγάλο βαθμό. Έχει πείσει τεράστια κομμάτια της ελληνικής κοινωνίας να συμμετέχουν σε μια συζήτηση συμφωνώντας και διαφωνώντας για τον τρόπο με τον οποίο θα υποτιμηθούν.

Ο ΣΥΡΙΖΑ και η νέα εθνική συναίνεση

Αυτή ήταν η κατάσταση του ελληνικού κράτους και της Ευρώπης στην αρχή του 2015, όταν και η σκυτάλη της κρατικής διαχείρισης παραδόθηκε για δεύτερη φορά στη συνεργασία αριστεράς-δεξιάς (ξέρετε, κάποιοι θυμόμαστε και το 1989). Όπως και πριν από πέντε χρόνια έτσι και σήμερα η συντριπτική πλειοψηφία της ελληνικής κοινωνίας παραμένει έκπληκτη μπροστά στη διαμόρφωση των εξελίξεων, πέφτοντας από το ένα σύννεφο μετά το άλλο: αρχικά στις συγκεντρώσεις πανηγυρισμού και στήριξης της κυβέρνησης στο Σύνταγμα, μετά στην καταγγελία ενός “νέου μνημονίου”, μετά ξανά γιορτάζοντας στο Σύνταγμα το “όχι”, και καταγγέλλοντας για άλλη μια φορά τα “νέα μνημόνια”. Αν υπάρχει ένας λόγος για τον οποίο η εργατική τάξη στην Ελλάδα δεν βλέπει αυτό που γίνεται μπροστά στη μύτη της, που δεν επεξεργάζεται αυτό που η ίδια βιώνει, είναι πιστεύουμε η υιοθέτηση αυτούσιας της πατριωτικής ορολογίας μνημονίου/αντιμνημονίου όπως ακριβώς σεβρίρεται από τα ΜΜΕ, το κράτος και τα αφεντικά μας. Αλλά επ’ αυτού θα πούμε περισσότερα παρακάτω.

Στην τελευταία αυτή ενότητα θα κάνουμε ένα πέρασμα από την εκλογή του ΣΥΡΙΖΑ και τις αυταπάτες που δημιούργησε, και στη συνέχεια θα δούμε το ίδιο το θέμα του δημοψηφίσματος της 5^{ης} Ιούλη· ένα θέμα που παρότι κινητοποίησε 6 στους 10 κατοίκους αυτής της χώρας να σηκωθούν από την τηλεόρασή τους για να πάνε στις κάλπες, παρέμεινε και παραμένει ουσιαστικά μέχρι τέλους εκτός συζήτησης. Τέλος, θα ασχοληθούμε συνοπτικά με τα αποτελέσματα αυτού του νέου επιπέδου της εθνικής ενότητας που άνοιξε με το δημοψήφισμα. Πρώτα όμως, ας ανακεφαλαιώσουμε κάποια από αυτά που έχουμε πει μέχρι στιγμής:

α. Είδαμε πως η μεταπολίτευση δεν ήταν ένας “εργατικός παράδεισος” όπου όλοι είχαν βρει, αν όχι το νόημα του σοσιαλισμού, τουλάχιστον τις βάσεις μιας “εύκολης ζωής”. Αντίθετα από τα όσα λέει ο μύθος για τη δήθεν πασοκική ευημερία, από τα μέσα της δεκαετίας του '80 και με αυξημένη ένταση καθ' όλη τη διάρκεια των τελευταίων 20 χρόνων, η εργατική δύναμη των εργατών στην Ελλάδα δεχόταν συστηματικά (και βίαια, σε πολλές περιπτώσεις) υποτίμηση με όλα τα δυνατά μέσα. Από τη στρατιωτική διαχείριση των μεταναστών εργατών μέχρι τη νομοθετική αναδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων. Κατά τη μεταπολίτευση είναι που κόπηκαν οι μισθοί κι οι συντάξεις, ενώ η μαύρη εργασία με τα απροσδιόριστα ωράρια έγινε καθεστώς. Η όξυνση της κρίσης από το 2010 και μετά απλώς επιτάχυνε την επίθεση των αφεντικών εναντίον μιας εργατικής τάξης που βρισκόταν σε διαρκή οπισθοχώρηση. Η ελληνική κοινωνία ήταν και παραμένει μια ταξική κοινω-

νία· καμία παρένθεση, καμία παρέκβαση δεν συνέβη κατά τα χρόνια της μεταπολίτευσης. Κι ως γνωστόν, οι ταξικές κοινωνίες χαρακτηρίζονται από τον ταξικό ανταγωνισμό· η πλάστιγγα του οποίου έγερνε εναντίον μας σχεδόν απόλυτα.

β. Οι τράπεζες δεν αποτελούν απλές επιχειρήσεις, αλλά τη ραχοκοκαλιά ενός οικονομικού συστήματος, συγκεντρώνοντας και κατευθύνοντας τα διάφορα επί μέρους συμφέροντα. Το ελληνικό κράτος δεν θα μπορούσε απλώς να τις παρατήσει στην τύχη τους, καθώς η κρίση οξυνόταν. Πόσο μάλλον τη στιγμή που η κατάρρευσή τους βρισκόταν προ τον πυλών. Και πράγματι· το ελληνικό κράτος πρώτα εγγυήθηκε για αυτές και στη συνέχεια τους έδωσε τεράστια ποσά. Αυτή η διαδικασία αποτελεί, σε μεγάλο βαθμό, την πηγή του προβλήματος του “δημόσιου χρέους”. Ενός δημόσιου χρέους, τα προβλήματα του οποίου όλοι κληθήκαμε να πληρώσουμε με την υποβάθμιση της ζωής μας. Η διαχείριση του τραπεζικού προβλήματος οδήγησε τη χώρα σε αναζήτηση βοήθειας από την ΕΕ και το ΔΝΤ. Οι τράπεζες όμως τελικά ποτέ δεν “σώθηκαν” ακριβώς· τα αποτελέσματα του κουρέματος του χρέους του 2012, όπως και τα σχεδόν 100 δις των κόκκινων δανείων, παρέμειναν πιέζοντας για άμεσες λύσεις.

γ. Το ελληνικό κράτος απευθύνθηκε στην ΕΕ για να αποκαταστήσει τα χρήματα των τραπεζών. Η “βοήθεια” όμως αυτή δόθηκε με ανταλλάγματα. Η Ευρώπη ποτέ δεν υπήρξε απλώς αυτή η πολιτισμική κοινότητα που βαίνει προς την “ολοκλήρωση”. Αντίθετα, η Ευρώπη αν σε κάτι έχει παράδοση είναι στο ξεκοίλιασμα αλλήλων. Τα κράτη της ΕΕ δεν είναι ούτε εταίροι του ελληνικού, ούτε διέπονται από κάποιο “ανθελληνικό μένος”, τα κράτη της ΕΕ είναι, όπως και το ελληνικό, κράτη που διεκδικούν το ιδιαίτερο συμφέρον τους. Αν και όλοι γνωρίζουν πολύ καλά γιατί φτιάχτηκε η Οικονομική Νομισματική Ένωση, όσο η κρίση έκανε τα πράγματα να σκουραίνουν, όσο και περισσότερο αρνιόνταν να πληρώσουν το τίμημα. Αυτή τη στιγμή, η ΕΕ έχει γίνει ένα πεδίο διακρατικών συγκρούσεων· προς το παρόν οικονομικών. Αν ήταν να στοιχηματίσει κανείς υπό τις δεδομένες συνθήκες, δεν θα έκανε και πολύ καλά να ποντάριε στη μακροήμερευση της “Ένωσης”.

Με λίγα λόγια, οι υποθέσεις του δημόσιου χρέους και των κόκκινων δανείων προανήγγειλαν εξελίξεις. Εξελίξεις στο επίπεδο των διακρατικών ανταγωνισμών στο εσωτερικό της ΕΕ. Φυσικά, ο λογαριασμός θα ερχόταν στην εργατική τάξη που πέντε χρόνια μετά την έναρξη της όλης κατάστασης δεν έχει καταφέρει να βάλει τον εαυτό της μέσα στο κάδρο. Για κάποιο λόγο, όμως, στην Ελλάδα αυτό που όλοι περίμεναν ήταν το ακριβώς αντίθετο. Περίμεναν αυξήσεις μισθών και συντάξεων, περίμεναν υποχώρηση του φασισμού και περίμεναν προοδευτική αριστερή διακυβέρνηση. Και τα περίμεναν όλα αυτά τσάμπα, με μια ψήφο.

Η κυβερνώσα αριστερά στον δρόμο προς την εξουσία

Έχουμε μεγαλώσει θεωρώντας τον Συνασπισμό της Αριστεράς και της Προόδου, κι αργότερα τον ΣΥΡΙΖΑ, ένα κόμμα “ευγενικών καθηγητών πανεπιστημίου”· συμπαθητικών, αλλά και άχρηστων για οποιαδήποτε κινηματική δουλειά. Φυσικά αυτή η εικόνα των κενύσιανών ρεφορμιστών και της ξεπλυμένης αριστεράς, ακόμα και στα χρόνια της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα, απείχε πολύ από την πραγματικότητα. Για την ακρίβεια, ήταν εντελώς ψευδής και ανεστραμμένη. Μπορεί πράγματι ο ΣΥΡΙΖΑ να μην κατάφερε να συγκεντρώνει τα “πλήθη” πίσω από τις γραμμές του, αλλά από την άλλη έπαιξε κι αυτός με τη σειρά του τον διαμεσολαβητικό του ρόλο, φροντίζοντας η όποια δυσарέσκεια να παίρνει τον “σωστό δρόμο”, αφήνοντας και κάτι πίσω για τον κόπο των ίδιων των μεσολαβητών. Εν συντομία,

ήταν κι ο ΣΥΡΙΖΑ ένα μέρος του κομματικού συστήματος εξουσίας της μεταπολίτευσης.

Η κατάσταση από το 2012, όμως, άλλαξε απότομα. Η προοπτική της διακυβέρνησης απαιτούσε μια ριζική ανανέωση. Ο ΣΥΡΙΖΑ έπρεπε να αποκτήσει τάχιστα ιδέες και στελέχη, κατάλληλα να διαχειριστούν ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και στρατιωτικές υποθέσεις, να διαχειριστούν τις μυστικές υπηρεσίες και την αστυνομία, να εκπροσωπούν το κεφάλαιο και να έχουν να προσφέρουν ικανοποιητικές για αυτό λύσεις. Τότε, ο ΣΥΡΙΖΑ δεν ήταν ακόμα έτοιμος για μια τέτοια κυβερνητική αναβάθμιση. Πυρετώδεις διεργασίες με “μαζική μετανάστευση” έμπειρων στελεχών του ως τότε κρατικού μηχανισμού στο νέο κρατικό μετασχηματισμό του κομματικού μηχανισμού για να αναλάβει κυβερνητικές θέσεις. Μία από τις χαρακτηριστικότερες περιπτώσεις που βγήκαν στη δημοσιότητα λίγες μέρες πριν από τις δημοτικές εκλογές του 2014 είναι η, διάσημη μεν κρυφή δε, συνεννόηση της υποψήφιας τότε για τη θέση της Περιφέρειας Αττικής Ρένας Δούρου με τον εφοπλιστή και εκφραστή του παράνομου κεφαλαίου Βαγγέλη Μαρινάκη. Όπως είχε πει ο τελευταίος, “Πολιτισμένοι άνθρωποι είμαστε και είπαμε δυο κουβέντες στα όρθια”²⁰...

Όταν ο ΣΥΡΙΖΑ το Γενάρη που μας πέρασε ανέλαβε την εξουσία, από τον παλιό κρατικό-κεϋνσιανό μηχανισμό του κόμματος, δεν είχε απομείνει παρά, ότι χρειαζόταν για βιτρίνα. Μια βιτρίνα που δεν κατάφερε να κρύβει και καλά τις σχέσεις με τους εφοπλιστές και τη φαρμακοβιομηχανία (η οποία διαφημιζόταν μεταξύ επαναστατικών τραγουδιών στον επίσημο ραδιοσταθμό του ΣΥΡΙΖΑ). Η νέα κυβέρνηση είχε τις σωστές ιδέες, τους σωστούς ανθρώπους και τις σωστές διαθέσεις για να εγγυηθεί τη συνέχεια του κράτους σε όλα τα σημαντικά ζητήματα· κι έτσι της παραχωρήθηκε η διαχείριση του κρατικού μηχανισμού.

Όσον αφορά τώρα το ευρύ κοινό, στη λέξη “μνημόνιο” είχε συμπυκνωθεί η δραματική υποβάθμιση της ζωής μέσω της ανεργίας, μέσω της μείωσης των μισθών, των παροχών και των συντάξεων, καθώς και της αύξησης της φορολογίας. Στην κατηγορία “μνημόνιο”, βέβαια, εντασσόταν κι η “πηγή όλων των κακών”· που δεν ήταν ο ταξικός ανταγωνισμός κι η ιστορία της έκβασής του, αλλά η ιδεολογική (νεοφιλελεύθερη ή ανθελληνική αναλόγως των προτιμήσεων) εμμονή κάποιων εκτός της χώρας. Στη λέξη “μνημόνιο” υπήρχε το κάλεσμα για το “αντιμνημόνιο”· για μια εθνική και διαταξική συστράτευση εναντίον του “εξωτερικού εχθρού”. Υποτίθεται πως οι εργαζόμενοι και τα αφεντικά τους δεν είχαν κάτι να μοιράσουν, αλλά πως έπρεπε να κινητοποιηθούν από κοινού για να καταφέρουν να εδραιώσουν και πάλι τη χαμένη “εθνική κυριαρχία”. Κι όμως· πόσο πιο προφανές θα μπορούσε να γίνει πως αυτοί που κέρδισαν από τη μείωση των μισθών και τη μαύρη εργασία ήταν τα ίδια τα ελληνικά αφεντικά κι όχι “οι Γερμανοί”; Πόσο πιο προφανές θα μπορούσε να γίνει ότι η ανεργία που ξεπερνάει το 30% είναι αυτή που επέτρεψε κι επέβαλε τέτοιες ευεργετικές για τα αφεντικά αλλαγές· που τελικά επέβαλε την εργασιακή πειθαρχία που απαιτείται για την κερδοφορία σε καιρούς ύφεσης;

Ας κάνουμε στο σημείο αυτό μια διευκρίνιση: οι νόμοι του 2012 δεν επέβαλαν την υποχρεωτική μείωση των μισθών, αλλά νομιμοποίησαν τη μείωσή τους. Την επόμενη μέρα, ο κάθε εργοδότης έπρεπε να βρει τον κάθε υπάλληλό του και να του ανακοινώσει τη μείωση μισθού του· μια μείωση που αποφάσισε το ίδιο το ελληνικό αφεντικό. Κι αυτό πράγματι έγινε σε όλη την ελληνική επικράτεια, με εξαιρέσεις αμελητέες και χωρίς ιδιαίτερες αντιστάσεις. Αν όμως κάποιος εργοδότης θεωρεί πως το “μνημόνιο” πλήττει και τον ίδιο, μπορεί να το αναιρέσει ανά πάσα στιγμή αυξάνοντας του μισθούς που δίνει· κανείς

20. “Συνάντηση Μαρινάκη – Δούρου στον Πειραιά - “Ήταν τυχαία δηλώνουν”, skai.gr, 11/05/2014.

δεν τον εμποδίζει. Αν κάποιος εργοδότης θρηνεί για την κατάσταση των συντάξεων, μπορεί να πληρώσει τις εισφορές του στα ασφαλιστικά ταμεία. Γνωρίζει άλλωστε ότι με ένα όλο και μεγαλύτερο κομμάτι της εργατικής τάξης να δουλεύει χωρίς ένσημα και με την πλειοψηφία των μεταναστών να δουλεύουν διαχρονικά σε καθεστώς παρανομοποίησης, είναι αναμενόμενο να μην υπάρχουν ασφαλιστικά ταμεία και συντάξεις. Και να το επαναλάβουμε: όλα αυτά δεν είναι πράγματα που συνέβησαν τα τελευταία 5 χρόνια· έχουν δρομολογηθεί εδώ και πάνω από δυο δεκαετίες.

Όταν ο ΣΥΡΙΖΑ ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας, δεν καλέστηκε να αναιρέσει την υπάρχουσα κατάσταση των μισθών και των συντάξεων. Ας μην ξεχνάμε ότι κάτι τέτοιο θα απαιτούσε το χτύπημα της μικρής και μεσαίας επιχειρηματικότητας που τον είχε στηρίξει αποφασιστικά στη διαδρομή του προς την εξουσία. Όταν ο ΣΥΡΙΖΑ ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας, πήρε εντολή να προσπαθήσει να διασώσει τις τράπεζες από τα προβλήματα που είχε προκαλέσει η ύφεση· πήρε εντολή να διεκδικήσει ό,τι καλύτερο μπορούσε κάτω από αυτές τις συνθήκες προς όφελος των βασικών οικονομικών κλάδων της χώρας (τουρισμός, ναυτιλία, φαρμακοβιομηχανία). Για την ακρίβεια, πήρε εντολή να ανασυστηθεί το αίσθημα της εθνικής ενότητας που είχε διαρραγεί μέσα από τις δυσκολίες της κρίσης.

“Ρωτώντας τον λαό” ή κάπως έτσι

Στις 27/6, μάθαμε πως μέσα σε μια βδομάδα θα διεξαχθεί δημοψήφισμα σχετικά με την πορεία των διαπραγματεύσεων της ελληνικής κυβέρνησης και της ηγεσίας της ΕΕ για τη συνέχεια του προγράμματος δανεισμού. Το ερώτημα του δημοψηφίσματος ήταν το εξής κάπως περιέργο:

«Πρέπει να γίνει αποδεκτό το σχέδιο συμφωνίας, το οποίο κατέθεσαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στο Eurogroup της 25.06.2015 και αποτελείται από δύο μέρη, τα οποία συγκροτούν την ενιαία πρότασή τους; Το πρώτο έγγραφο τιτλοφορείται «Reforms for the completion of the Current Program and Beyond» (Μεταρρυθμίσεις για την ολοκλήρωση του τρέχοντος προγράμματος και πέραν αυτού) και το δεύτερο «Preliminary Debt sustainability analysis» (προκαταρκτική ανάλυση βιωσιμότητας χρέους)».

Σίγουρα, η συντριπτική πλειοψηφία όσων είπαν τη γνώμη τους και τελικά την εξέφρασαν και στην κάλπη, δεν μπήκε ποτέ στον κόπο να πάει να δει τι λέει αυτό το έγγραφο με τον μυστήριο αγγλικό τίτλο. Η αλήθεια είναι ότι κι εμείς όταν το συναντήσαμε το έγγραφο βρεθήκαμε μπροστά σε μια σειρά από bullets με μέτρα απροσπέλαστα νοηματικά. Το έγγραφο από μόνο προκαλούσε αρκετή σύγχυση, μιας και δεν ήταν σαφές ποιος έλεγε τι. Αυτό το έγγραφο έχει μια μικρή ιστορία στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων του ελληνικού κράτους (της παρούσας και της προηγούμενης κυβέρνησης) με την ΕΕ, ενώ δεχόταν συμπληρώσεις και τροποποιήσεις επί σχεδόν ένα χρόνο. Κληθήκαμε, δηλαδή, να ψηφίσουμε υπέρ ή κατά της τελικής μορφής αυτού του εγγράφου, το οποίο είχε συνταχθεί εν μέρει από την ελληνική κυβέρνηση κι εν μέρει από την ΕΕ. Παρ' όλα αυτά, το κρατικό επιτελείο προτίμησε αντί ενός πιο συγκεκριμένου ερωτήματος να θέσει σε δημοψήφισμα το σύνολο του κειμένου, καλώντας μας να το απορρίψουμε συνολικά (μαζί και με τις ίδιες τις προτάσεις της κυβέρνησης). Προφανώς, αυτό που είχε κατά νου δεν ήταν να ερωτηθούμε αν συμφωνούμε με το ένα ή το άλλο σημείο. Αντίθετα, ήθελε να πάρει μια λευκή επιταγή που να του επιτρέπει να κινηθεί προς όποια κατεύθυνση το βολέυει, έχοντας και “τις πλάτες του λαού”.

Η αλήθεια είναι πως όποιος επιχείρησε να διαβάσει το επίδικο κείμενο του δημοψη-

φίσματος, θα συνάντησε εκτός των άλλων και κάποιες πολύ περίεργες προτάσεις²¹. Παραθέτουμε ενδεικτικά ορισμένες από αυτές, προσθέτοντας κάτω από την καθεμιά τους κι έναν σύντομο σχολιασμό που μας βγήκε αβίαστα:

- *Να κλείσουν οι πιθανότητες για φοροδιαφυγή (για παράδειγμα με τον περιορισμό του ορισμού του αγρότη)*
Μυστήρια η φάση με τον ορισμό του αγρότη. Σίγουρα, η προσπάθεια διατύπωσης αυστηρών ορισμών δεν συνάδει με το “μεταμοντέρνο” πνεύμα της εποχής.
- *Να αυξηθεί ο φόρος στο τονάζ και να καταργηθούν σταδιακά οι ειδικές φορολογικές ρυθμίσεις για την ναυτιλιακή βιομηχανία.*
Το ξέρατε ότι μέρος αυτών των ειδικών φορολογικών ρυθμίσεων της ναυτιλίας είναι κατοχυρωμένες συνταγματικά από τη δεκαετία του '50; Για αυτό κι οι αγαπημένοι μας εφοπλιστές πληρώνουν τους φόρους τους εθελοντικά.
- *Να μειωθούν, ως πρώτο βήμα, κατά 50% οι τιμές των φαρμάκων που δεν προστατεύονται από πατέντα και κατά 32,5% όλων των γενοσήμων.*
Αν αυτό βοηθάει την ελληνική φαρμακοβιομηχανία, ας παλέψουμε λοιπόν για να μην φτηνύνουν τα φάρμακα.
- *Να μειωθούν οι αμυντικές δαπάνες κατά 400 εκατ. ευρώ με μια στοχευμένη ομάδα ενεργειών, όπως ο περιορισμός του προσωπικού όσο και των εξοπλιστικών προγραμμάτων.*
Οι ξένοι ιμπεριαλιστές μας καλούν να μείνουμε απροστάτευτοι απέναντι στα “οθωμανικά στίφη”. Ο υπουργός Άμυνας, κύριος Καμμένος, διάβασε αυτό το σημείο στη Βουλή και τον πήραν τα δάκρυα. Οι επαναστάτες όμως δεν θα αφήσουν τη χώρα να γίνει ξέφραγο αμπέλι.
- *Να αυξηθεί ο φορολογικός συντελεστής για τις επιχειρήσεις από το 26% στο 28%.*
Κάτω τα χέρια από τη φορολόγηση των πλουσίων! Θέλουμε ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα! Χωρίς το κέρδος για κίνητρο, η οικονομία θα μαραζώσει! Οι κακοί ξένοι θέλουν να μας κάνουν Βόρεια Κορέα.
- *Να ενταχθούν όλα τα επικουρικά ταμεία στο ΕΤΕΑ και να διασφαλιστεί ότι από την 1^η Ιανουαρίου 2015 όλα τα επικουρικά ταμεία μπορούν να χρηματοδοτηθούν ίδιοι πόροι (επαναφορά της ρήτηρας μηδενικού ελλείμματος).*
- *Να δημιουργηθεί ένα σχέδιο προκειμένου να υπάρξει εντατικοποίηση της πάταξης της φοροδιαφυγής αλλά και των μη “καταγεγραμμένων” τραπεζικών λογαριασμών. Έλεγχος των τραπεζικών συναλλαγών στις ξένες θυγατρικές των ελληνικών τραπεζών, με στόχο να αντληθούν μη καταβληθέντες φόροι.*
Και να που κληθήκαμε να υπερασπιστούμε τους τραπεζικούς λογαριασμούς στην Ελβετία...
- *Να κινηθούν οι αρχές προς την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των νόμιμων επιχειρήσεων, και την προστασία των εργαζομένων, καθώς και τα φορολογικά και ασφαλιστικά έσοδα.*
- *Να εισαχθεί φόρος για τις τηλεοπτικές διαφημίσεις.*

21. «Αυτή είναι όλη η πρόταση των δανειστών που θα μπει στο δημοψήφισμα», Tvxs, 27/6/2015. Μπορεί κανείς να τη βρει στη διεύθυνση: tvxs.gr/news/ellada/ayti-einai-oli-i-protasi-ton-thesmon-poy-tha-mprei-sto-dimopsifisma

- *Να διεξαχθεί διεθνής διαγωνισμός για τις άδειες χρήσης τηλεοπτικών συχνοτήτων.*
Να δύο παράδειγμα “ισοδύναμων” που πρότεινε ο ίδιος ο ΣΥΡΙΖΑ και που τελικά ενσωματώθηκαν στο κείμενο του δημοψηφίσματος. Παρ’ όλα αυτά, μας κάλεσε να καταψηφίσουμε και τις δικές του προτάσεις.

- *Να επεκταθεί η επιβολή του φόρου πολυτελείας για σκάφη αναψυχής άνω των 10 μέτρων.*
Ε, ναι... Κάτω τα χέρια από τα κότερα.

- Το νέο σύστημα ΦΠΑ:

1. *Να ενοποιεί τους συντελεστές στο 23% και να περιλαμβάνει ξενοδοχεία, εστιατόρια και catering, έναν μειωμένο στο 13% για τα βασικά τρόφιμα, την ενέργεια και το νερό (εξαιρουμένης της αποχέτευσης) και έναν υπερμειωμένο συντελεστή 6% για τα φάρμακα, τα βιβλία και τα θέατρα.*

2. *Να εξορθολογίζει τις εξαιρέσεις για τη διεύρυνση της βάσης και την αύξηση του φόρου επί της ασφάλισης και*

3. *Να εξαλείφει τις εξαιρέσεις, συμπεριλαμβανομένων των νησιών.*

Η αύξηση του ΦΠΑ σε διάφορα τρόφιμα και λογαριασμούς αποτελεί μια πραγματική υποβάθμιση των μισθών και των ζωών μας. Για την εξάλειψη των εξαιρέσεων θα πούμε δυο λόγια παρακάτω.

Μυστήρια τα πράγματα, λοιπόν. Κληθήκαμε να πούμε ένα βροντερό «ΟΧΙ» στη μείωση των αμυντικών δαπανών, στη φορολόγηση των επιχειρήσεων, στη φορολόγηση των SUV και των κότερων, στην πάταξη της μαύρης εργασίας, στον έλεγχο των λογαριασμών στην Ελβετία, στη φορολόγηση των εφοπλιστών και στη μείωση των τιμών των φαρμάκων. Και μάλιστα μας είπαν ότι μόνο ψηφίζοντας «ΟΧΙ» παραμένεις επαναστάτης, και πως όλα αυτά είναι βαθιά αντικαπιταλιστικές επιλογές. Κανείς μα κανείς από όσους μας κάλεσαν να συστρατευθούμε πίσω από το κράτος μας για το καλό μας δεν έριξε ούτε λίγο νερό στο κρασί του. Κανείς “ακροαριστερός” π.χ., δεν μας είπε “στηρίξτε το “όχι” ως αναγκαίο κακό και τη μείωση των αμυντικών δαπανών θα την επιβάλουμε μετά”. Κανείς δεν κράτησε ούτε τα προσχήματα. Αντίθετα, ακροαριστερές φοιτητικές οργανώσεις κατέβηκαν στους δρόμους για να διεκδικήσουν λεφτά για τα τανκς κι όχι για την παιδεία...

Το ορατό χέρι: κράτος, κρίση και εθνική οικονομία

Σε προηγούμενες σελίδες αναφερθήκαμε στην κρατικοποίηση του χρέους των τραπεζών και στην ιστορία της ΕΕ γιατί θέλαμε να είμαστε εφοδιασμένοι με τα κατάλληλα εργαλεία όταν θα φτάναμε σε αυτό το σημείο. Από την όξυνση της κρίσης το 2010 και μετά, το ελληνικό κράτος χρησιμοποίησε τη διαχείριση του χρέους για να προωθήσει τους μετασχηματισμούς του, από τη στρατιωτικοποίηση της διαχείρισης της εργασίας μέχρι την οργάνωση του φασισμού του 21^{ου} αιώνα²². Η είσοδος του ΣΥΡΙΖΑ στην κεντρική πολιτική σκηνή κι η μετέπειτα ανάληψη της εξουσίας από τον μηχανισμό του, έδιναν την ευκαιρία, σε όποιον το επιθυμούσε, να δει ότι το ελληνικό κράτος έχει συνέχεια που δεν αλλάζει επειδή οι κρατικοί υπάλληλοι ντύνονται casual. Και η συνέχεια αυτή περιλαμβάνει εκτός των εργασιακών σχέσεων στο εσωτερικό και τις πάγιες βλέψεις στο εξωτερικό· στην Ανατολική Μεσόγειο κι όχι μόνο. Οπότε κάθε φορά που ακούμε, για παράδειγμα, τα περί “γε-

22. Βλ., σχετικά την έκδοση της αντιφασιστικής συνέλευσης *Autonome Antifa, “Ο φασισμός χωρίς σβάστικα”*, Νοέμβρης 2010.

ωπολιτικής θέσης” της χώρας, ας μην ξεχνάμε ότι γεωπολιτική θέση σημαίνει ένοπλη ισχύς. Κι αυτό δεν αλλάζει, με ή χωρίς ΣΥΡΙΖΑ.

Όσοι, προσπαθώντας να καταλάβουν “τι είναι αυτό που μας βρήκε” εδώ και πέντε χρόνια, επιδόθηκαν στην προσπάθεια κατανόησης της οικονομίας και μόνο, άφησαν απ’ έξω έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες: τον ρόλο του κράτους. Βρέθηκαν, δηλαδή, σε μια κατάσταση αμηχανίας κι αδυναμίας μπροστά στις ακατανόητες μπαρούφες των “ειδικών αναλυτών”. Γιατί μπορεί κάποιος να φιλοσοφεί επί μακρόν για “τη φύση της κρίσης και τα αίτιά της”, για τον χρηματιστικό, ή υπερπαραγωγικό χαρακτήρα της, όσο όμως δεν στρέφεται στις ίδιες τις κινήσεις του κράτους του, δεν μπορεί παρά να περιορίζεται σε ανιστορικά σχέδια επί χάρτου.

Γιατί πράγματι ο καπιταλισμός είναι ένα παγκόσμιο σύστημα, πράγματι η κρίση είναι παγκόσμια και συστημική. Η διαχείριση των επί μέρους επεισοδίων, όμως, δεν γίνεται από κάποια παγκοσμιοποιημένη αστική τάξη, αλλά από τα κατά τόπους κράτη. Τα κράτη, ως εκφραστές των κατά τόπους εθνικών αστικών τάξεων, έχουν να διατελέσουν ένα διπλό έργο. Από τη μία πρέπει να αντισταθούν στις πιέσεις και επιθέσεις, οικονομικές και στρατιωτικές, όλων των γύρω τους και να τις αντιστρέψουν. Από την άλλη, θα πρέπει να επιτεθούν στην εργατική τους τάξη, οικονομικά και στρατιωτικά, προκειμένου να διατηρήσουν τα ποσοστά κέρδους σε τέτοια επίπεδα που να καθιστούν την καπιταλιστική εκμετάλλευση αποδοτική ακόμα και σε περιβάλλον πολύχρονης κρίσης.

Το χέρι της οικονομίας δεν είναι αόρατο. Το χέρι της οικονομίας είναι το χέρι του κράτους και κρατά «γκλοπ» και δακρυγόνα· κρατά καγκελόπορτες φυλακών· κρατά τουφέκια και κανόνια.

Έχοντας, τώρα, στο μυαλό μας τον ρόλο των διακρατικών ανταγωνισμών σε περίοδο κρίσης, όταν ξανακοιτάξουμε το τι συζήταγε και διαπραγματευόταν το ελληνικό κράτος με τα υπόλοιπα κράτη της ΕΕ, θα βρούμε μια ξεκάθαρη διακρατική οικονομική σύγκρουση. Μια διακρατική σύγκρουση, η οποία διεξάγεται στο εσωτερικό της ΕΕ και με τους όρους της ΕΕ προς το παρόν. Μια σύγκρουση, η οποία προσπαθεί να καθορίσει σε ποιο βαθμό θα πληγεί ο κρατικός προστατευτισμός της ελληνικής οικονομίας, για να πάρει ως αντάλλαγμα τη διάσωση των τραπεζών.

Κρατικός προστατευτισμός εν έτει 2015

Θα σταθούμε εδώ σε μερικά σημεία που αποτέλεσαν και τον πυρήνα των διαπραγματεύσεων για να δούμε τι πραγματικά συζητιόταν πριν όλα αυτά να μας παρουσιαστούν μέσα από το παραμορφωτικό πρίσμα των μίντια και του αριστερο-πατριωτισμού γενικά ως “μνημόνιο”:

- *Γιατί το (“αριστερό”) μας κράτος δεν θέλει να μειωθούν οι τιμές των φαρμάκων και γιατί να θέλουν οι κακοί δανειστές να έχουμε φτηνά φάρμακα;*

Ούτε το ελληνικό κράτος, ούτε και κανένα ευρωπαϊκό δίνει δεκάρα για το επίπεδο περιθάλψής μας. Νοιάζονται όμως για την πορεία των φαρμακευτικών τους βιομηχανιών. Κι η εγχώρια φαρμακοβιομηχανία κατέχει κεντρική θέση στην ελληνική οικονομία. Αν κατάφερε η ελληνική φαρμακοβιομηχανία να γίνει ανταγωνιστική και τελικά εξαγωγική, είναι γιατί χρόνια τώρα έχει προσδέσει τις πωλήσεις της στο άρμα των κρατικών προμηθειών. Για την ακρίβεια, ένα μεγάλο μέρος της παραγωγής τους, αγοράζεται απευθείας από το ελληνικό σύστημα υγείας σε τιμές που στην τελική καθορίζονται από τη μεταξύ τους συνεννόηση. Η ελληνική φαρμακοβιομηχανία, αν και τραβάει κι αυτή τα ζόρια της, κατάφερε να παραμείνει κερδοφόρα καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης²³. Τι γνώμη να έχουν τώρα τα αφεντικά του κλάδου στις άλλες χώρες για την εξασφαλισμένη επιβίωση των ανταγωνιστών τους;

- *Τι τους έχει πιάσει “τους θεσμούς” με τη φορολογία των νησιών; Μαζί τους θα τα πάρουν;* Προφανώς τα φράγκα στην Ελλάδα βγαίνουν σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό. Και μιας και τα λεφτά του τουρισμού είναι λεφτά που έρχονται εκτός των συνόρων, έχουμε να κάνουμε με έναν εξαγωγικό κλάδο. Όταν λοιπόν το ελληνικό κράτος αποφάσισε να βοηθήσει τον ελληνικό τουρισμό στον ανταγωνισμό του με τα άλλα κράτη, τον εξείρεσε από τη φορολογία της υπόλοιπης επικράτειας. Όταν το ελληνικό κράτος βρέθηκε να ζητά χρήματα για τις τράπεζές του από τους υπόλοιπους ανταγωνιστές, οι τελευταίοι τού είπαν: λεφτά μεν, αλλά και άρση του προστατευτισμού από τον τουρισμό. Το ελληνικό κράτος έπαιξε το χαρτί “στα νησιά είναι κάτι φτωχοί ακρίτες” κι η ΕΕ τού αντιπρότεινε πως η φορολογία μπορεί να αφορά μόνο 4-5 νησιά: τη Μύκονο, τη Ρόδο, τη Σαντορίνη... Και να σου ο υπουργός Άμυνας να μας εξηγεί τι είναι τα νησιά και τι είναι το ζουμί τους:

«Ο κ. Καμμένος αποκάλυψε και μία λεπτομέρεια των χθεσινών διαβουλεύσεων με τους θεσμούς [...] «Ηρθε μία πρόταση από τις Βρυξέλλες, να εξαιρεθούν έξι νησιά, η Κως, η Ρόδος, η Πάρος, η Νάξος, η Σαντορίνη και η Μύκονος». Όπως αποκάλυψε, αρνήθηκε εκ νέου με το επιχείρημα ότι η Ρόδος και η Κως είναι στην παραμεθόριο, ενώ και «η Σαντορίνη, η Νάξος, η Πάρος και η Μύκονος παίζουν σημαντικό ρόλο στον αμυντικό σχεδιασμό της Ελλάδος»²⁴».

Και εκεί σκάλωσε, στην δημοκρατία όμως δεν υπάρχουν αδιέξοδα.

- *Τι είναι το «τονάζ» της ναυτιλίας και τι τους νοιάζει αν το φορολογούμε;*

Ας ξεκινήσουμε από τα εύκολα. Τονάζ είναι η μονάδα μέτρησης του φορτίου που κουβαλάει ένα εμπορικό πλοίο. Ο ελληνόκτητος στόλος είναι ο πρώτος σε μέγεθος στόλος παγ-

23. “Υποχώρησε 4% ο τζίρος των 130 μεγαλύτερων φαρμακευτικών το 2013”, Καθημερινή, 10/10/2014. Μην ανησυχείτε από τον τίτλο· ο τζίρος μπορεί να πέφτει, αλλά τα κέρδη προ φόρων ενισχύθηκαν κατά 4,8%.

24. “Ο ΓΠΑ στα νησιά, «κόκκινη γραμμή» για τους ΑΝΕΛ”, Καθημερινή, 23/06/2015.

κοσμίως. Κι αν έχει καταφέρει κάτι τέτοιο, το έχει καταφέρει και γιατί το ελληνικό κράτος συνεχίζει να του παρέχει τις υπηρεσίες του στο σάμπα. Κι ας βάζουν οι εφοπλιστές σε πάνω από τον μισό τους στόλο σημαία Λιβερίας. Καθόλου άσχημα για τη “φτωχή πλην τίμια (κι εξαρτημένη, βεβαίως, βεβαίως) Ελλάδα”. Ακόμα πιο κατανοητό γίνεται το ενδιαφέρον της ΕΕ για την ελληνική ναυτιλία όταν δούμε πως στην ίδια σειρά κατάταξης ακολουθεί (μετά την Κίνα και την Ιαπωνία) η Γερμανία. Η Γερμανία, για πολλοστή φορά στην ιστορία της, προσπάθησε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα να φτιάξει έναν ανταγωνιστικό στόλο. Τα χρήματα τα συγκέντρωσε από διάφορους μικρο-ομολογιούχους και πολλά μικρά κεφάλαια που εξασφάλισε. Εξ αιτίας της ύφεσης, το 2008, ο γερμανικός στόλος βίωσε ό,τι κοντινότερο σε συντριβή, βυθίζοντας σε κρίση τις γερμανικές τράπεζες κι απειλώντας με χρεοκοπία πολλούς μικρο-μετόχους. Μέρος των φαλιρισμένων γερμανικών πλοίων πουλήθηκαν στους Έλληνες εφοπλιστές.

Στη Γερμανία, αυτή η ιστορία παρουσιάστηκε με τον κλασικό τρόπο: το ξένο μεγάλο κεφάλαιο επιβουλεύεται τους φτωχούς Γερμανούς μεροκαματιάρηδες. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά στις εφημερίδες: “Το γεγονός ότι Έλληνες αγοράζουν μεγάλα κομμάτια του κάποτε κραταιού γερμανικού στόλου εμπορευματοκιβωτίων, αλλά και άλλων τύπων σκαφών, δεν ηχεί καλά στη γερμανική κοινή γνώμη. Οι Γερμανοί μικροκαταθέτες, που έχασαν τις οικονομίες τους στη γερμανική ναυτιλιακή κρίση, αδυνατούν να αντιληφθούν πως πολλά γερμανικά ναυτιλιακά οχήματα καταστράφηκαν, προκαλώντας τεράστιες ζημιές σε αυτούς και στις γερμανικές τράπεζες την ώρα που η ελληνόκτητη ναυτιλία συνεχίζει να γιγαντώνεται²⁵”.

Σκεφτείτε τώρα την εικόνα: το ελληνικό κράτος δεν έχει λεφτά γιατί δεν τα ζητάει από τους εφοπλιστές του, το ελληνικό κράτος στη συνέχεια στέλνει τον Βαρουφάκη και τον Τσακαλώτο να τα ζητήσουν από τον Σόιμπλε... Αν θέλουμε να είμαστε δίκαιοι όμως, ένα μεγάλο “ΟΧΙ” είχε πει σε αυτό κι η κατάπτυστη προηγούμενη κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ-ΝΔ: “Αυτό δεν πρόκειται να συμβεί”, ξεκαθάριζε ο πρώην υπουργός Ναυτιλίας Μ. Βαρβιτσιώτης²⁶ τον Σεπτέμβριο του 2014.

• *Γιατί να υπάρχει μόνο ένας συντελεστής ΦΠΑ για το ρεύμα;*

Η συζήτηση για τα τιμολόγια της ΔΕΗ παρουσιάστηκε ως η πάλη του ελληνικού κράτους για φτηνό ρεύμα· κόντρα στην εμμονή κάποιων παλιανθρώπων που δε φτάνει που μας έκοψαν το πετρέλαιο θέρμανσης, τώρα θέλουν να μας πάρουν και την ηλεκτρική σόμπα.

Να πώς αναφέρονταν στην πορεία των διαπραγματεύσεων τα πορτοκαλί φύλλα, δυο μέρες πριν την ανακοίνωση του δημοψηφίσματος:

“Αποδεκτή έγινε τελικώς η απαίτηση των θεσμών να καταργηθούν οι μειώσεις στα τιμολόγια της βιομηχανίας που θεσπίστηκαν με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων της ΔΕΗ στις αρχές του 2014. Στο αναθεωρημένο κείμενο των προτάσεων της ελληνικής κυβέρνησης προς τους δανειστές, στο κομμάτι των ενεργειακών δεν υπάρχει άλλη σημαντική αλλαγή πλην της υποχώρησης στο θέμα των μειωμένων τιμολογίων για τους πελάτες της υψηλής τάσης, δηλαδή τη βαριά βιομηχανία που περιλαμβάνει τσιμεντοβιομηχανίες, χαλυβουργίες, βιομηχανίες αλουμινίου, χαρτοποιίες, κεραμουργίες κλπ. Στο κείμενο που προτείνει η κυβέρνηση παραμένει η αναφορά για τα κοστοστρεφή τιμολόγια, που σημαίνει ότι ανάλογα με τα κόστη που θα επικαλεστεί η ΔΕΗ, θα διαμορφωθεί το σύνολο των τιμολογίων για όλες τις κατηγορίες

25. “Σε ελληνικά χέρια γερμανικός στόλος 24 πλοίων”, Καθημερινή, 25/04/2015.

26. “Τι κρύβεται πίσω από τις επιθέσεις των ξένων στην ελληνική ναυτιλία”, Καθημερινή, 21/09/2014.

καταναλωτών και όχι μόνο για τη βιομηχανία. Σε μια τέτοια εξέλιξη, εκτός από τα τιμολόγια υψηλής τάσης, κίνδυνο να δουν αυξημένο κόστος ενέργειας έχουν και οι αγρότες, οι οποίοι απολαμβάνουν σήμερα ειδικά τιμολόγια για ευνόητους λόγους στήριξης της αγροτικής παραγωγής. Θεωρητικά για τις άλλες κατηγορίες καταναλωτών δεν υπάρχει ανάλογος κίνδυνος για αυξήσεις²⁷."

Αυτό που προσπαθούμε να πούμε εδώ είναι περίπου το εξής: το ελληνικό κράτος (όπως και τα υπόλοιπα της ΕΕ μην το ξεχνάμε καθόλου αυτό, απλώς εδώ μας νοιάζει το ελληνικό) δεν ήταν απόλυτα ειλικρινές όταν μίλαγε για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την ενιαία αγορά. Το ελληνικό κράτος κλήθηκε να άρει τον προστατευτισμό του και τα συννοιακά προβλήματα που συνάντασαν το κεφάλαιο κι οι επιχειρήσεις άλλων χωρών και σε αντάλλαγμα θα έπαιρνε διάφορα "αναπτυξιακά προγράμματα" (τύπου ΕΣΠΑ). Το ελληνικό κράτος πράγματι αφείρεσε ένα μέρος από αυτόν τον προστατευτισμό, αλλά κράτησε κι έναν ολόκληρο γαλαξία από ρυθμίσεις και παραθυράκια, από φοροελαφρύνσεις, εξαιρέσεις και φοροαπαλλαγές.

Φυσικά, εδώ δεν προσπαθούμε να πούμε πως το "ναι" ίσως και να ήταν μια λιγότερο επιβλαβής επιλογή για τους εργάτες. Προφανώς κι η ΕΕ δεν ζητάει φορολογία του ελληνικού κεφαλαίου για "κοινωνική πολιτική", για νοσοκομεία και σχολεία... Η φορολογία αυτή έχει αυστηρή κατεύθυνση προς το πηγάδι του τραπεζικού χρέους: πάνω κάτω, δηλαδή, όπως τα ξέρουμε τα τελευταία πέντε χρόνια. Καμία φορολογία κανενός κεφαλαίου δεν επιβάλλεται αυτή τη στιγμή από κανένα κίνημα. Όσο οι οποιοσδήποτε αλλαγές δεν είναι παρά αποτέλεσμα των ενδοκαπιταλιστικών ανταγωνισμών, δεν μπορούν να έχουν ποτέ θετικό όφελος για τη μεριά μας.

Το κείμενο του δημοψηφίσματος, εν ολίγοις, αποτελούνταν από μέτρα που κατά ένα μεγάλο ποσοστό αφορούσαν την άρση του προστατευτισμού που προσφέρει το ελληνικό κράτος στο εγχώριο κεφάλαιο. Πράγματι, μέσα στις σελίδες του κειμένου που τέθηκε στο δημοψήφισμα θα βρει κανείς και άρθρα που αναφέρονται στη διατήρηση των μισθών στα σημερινά επίπεδα. Αξίζει να γίνει εδώ και μια μικρή αναφορά στο αίτημα για τα μη ελλειμματικά ταμεία. Τα ελληνικά ασφαλιστικά ταμεία εδώ και πολλά χρόνια έχουν εγκαταλείψει την προσπάθεια να χρηματοδοτούνται από τις εισφορές των εργοδοτών. Το ελληνικό κράτος ξέρει πολύ καλά πως αν θέλει να συντηρήσει την τεράστια μικροαστική/μικροεργοδοτική του τάξη (στην οποία χρωστάει τεράστια ευγνωμοσύνη για την εργασιακή και πολιτική ιδεολογία που επιβάλλει στην πράξη), δεν μπορεί να περιμένει από αυτήν να πληρώνει της εισφορές της. Για αυτό και το κράτος παρέχει στους μικροαστούς μια τεράστια δεξαμενή παρανομοποιημένης εργασίας (βλέπε μετανάστες) και μαύρης εργασίας (βλέπε κατόχους μπλε ταυτότητας). Τα λεφτά που δεν εισπράττει από τις εισφορές, τα μαζεύει από τους φόρους και τα δίνει για να συντηρείται το ασφαλιστικό σύστημα. Όταν λοιπόν "οι Ευρωπαίοι" ζητάνε υγιή ασφαλιστικά ταμεία, ουσιαστικά ζητάνε από τους ανταγωνιστές τους να καταβάλουν τις εισφορές τους όπως αναγκάζονται να κάνουν κι οι ίδιοι. Αυτό μεταφράζεται σε μείωση των συντάξεων μόνο επειδή το επιτρέπουμε οι ίδιοι στα αφεντικά μας.

Πραγματικά όμως πιστεύει κάποιος ότι όλη η ΕΕ συγκρούεται μεταξύ της για το αν θα δουν άσπρη μέρα οι Έλληνες εργοδότες; Ή για το πώς θα συνεχίσουν να υπάρχουν χωρίς να κολλάνε ένσημα "αφού δεν βγαίνουν"; Αυτά είναι θέματα που δεν απασχόλησαν κανέναν. Γιατί για να απασχολήσουν θα έπρεπε να υπάρχει ισχυρή πίεση από τους χώρους ερ-

27. "Η κυβέρνηση "θυσιάζει" το φθινό ρεύμα της ελληνικής βιομηχανίας", www.capital.gr, 26/06/2015.

γασίας, θα έπρεπε να μη γίνονται αποδεκτές οι σημερινές συνθήκες εργασίας κι ανεργίας, οι χαμηλοί μισθοί και τα εξαντλητικά ωράρια. Αλλά όλα αυτά έχουν αντικατασταθεί σε μεγάλο βαθμό από μια “αντιμνημονιακή”, πατριωτική συστράτευση στο πλευρό του ελληνικού κράτους.

Θα ήταν πολύ πιο κοντά στην πραγματικότητα αν το ερώτημα του δημοψηφίσματος είχε διατυπωθεί κάπως έτσι: “Πώς πιστεύετε ότι θα σωθούν τα αφεντικά μας; Συνεχίζοντας όπως το πηγαίναμε με τις τράπεζες ή προωθώντας τον οικονομικό εθνικισμό;” ή έστω “Δίνετε το ελεύθερο στο κράτος μας να κινηθεί όπως του αρέσει στις δύσκολες εποχές που ζούμε;”. Για τους προλεταρίους αυτές είναι ερωτήσεις που επιδέχονται μια και μοναδική απάντηση: “Να πάτε στο διάολο και να μη σκεφτείτε να μας κουβαλήσετε τα προβλήματά σας”. Δυστυχώς όμως αυτή η απάντηση δεν έχει καταφέρει ακόμα να επιβάλει τον χώρο της μέσα στην έκβαση των εξελίξεων.

Όσο για τα αφεντικά, δεν είμαστε σίγουροι τι ακριβώς πιστεύουν. Ένα μέρος τους δείχνει να σκέφτεται πολύ σοβαρά την επιστροφή σε ένα εθνικό νόμισμα ή τουλάχιστον σε μία παράλληλη κυκλοφορία. Το βέβαιο είναι πως μεγάλα κομμάτια της ελληνικής αστικής τάξης χαρακτηρίζονται από αμφιθυμία και κρατάνε μια στάση αναμονής. Καθώς η ΕΕ θα οδηγείται με όλο και μεγαλύτερα βήματα στη διάλυσή της, τα κάθε είδους σενάρια (δραχμή, παράλληλο νόμισμα, κλπ) θα γίνονται πιο πιθανά, μέχρι που κάποια θα γίνουν και πραγματικότητα.

5. Και το πείραμα πέτυχε: η εθνική ενότητα επιβεβαιώθηκε

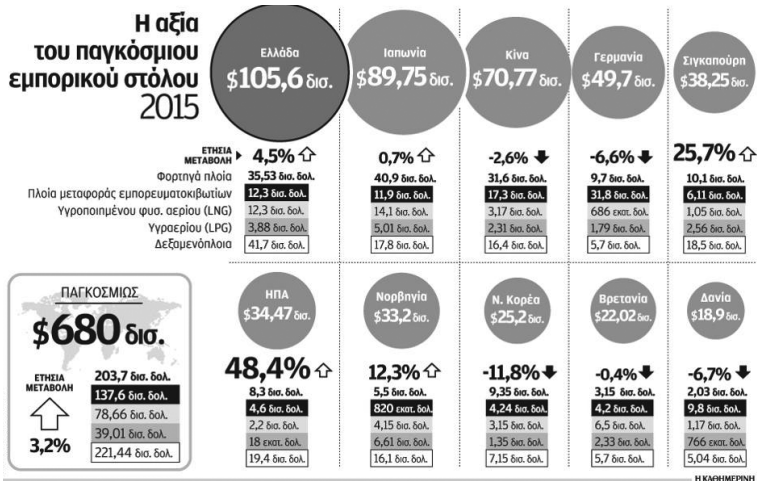
Στις 5 Ιούλη, μας είπαν ότι "ο λαός μίλησε". Τι είπε όμως; Είπε "ναι στη φοροαπαλλαγή των εφοπλιστών"; Είπε "όχι στα μνημόνια"; Είπε "όχι στους βρωμογερμαναράδες"; Είπε "Τσίπρα προχώρα, σε θέλει όλη η χώρα"; Είπε το "ταξικό όχι"; Είπε πως στηρίζει τη διαπραγμάτευση; Η αλήθεια είναι πως μερικές μέρες μετά, και με τα μέτρα του περίφημου εγγράφου ψηφισμένα έστω και με μικρές αλλαγές, σχεδόν κανείς δεν μπορεί να συμφωνήσει με τον άλλο περί του τι σήμαινε τελικά αυτό το "όχι". Ίσως γιατί ήταν κενό νοήματος...

Από την άλλη, θα πρέπει να έχουμε υπόψη πως οι εβδομάδες με τις κλειστές τράπεζες ήταν ένα πείραμα ευρείας κλίμακας. Μια δοκιμή των αντιδράσεων της ελληνικής κοινωνίας σε καταστάσεις άμεσης και ριζικής υποτίμησης σε πραγματικό χρόνο. Και φυσικά τέτοια πειράματα δεν γίνονται προς χάριν της γνώσης, αλλά είναι ουσιαστικά πρόβες για τη διαχείριση της όποιας μη-ομαλότητας προκύψει στο μέλλον. Τις ημέρες πριν το δημοψήφισμα, όλοι (και οι "ναι" και οι "όχι") καταλάβαιναν πως βρίσκονται μπροστά σε πολύ άσχημες εξελίξεις. Τελικά η συντριπτική πλειοψηφία της ελληνικής κοινωνίας όχι μόνο αναστέναξε ανακουφισμένη μαθαίνοντας τα νέα για τη "συμφωνία" (είπαμε το κράτος ξέρει), αλλά και γύρισε πίσω στις δουλειές της έτοιμη για νέες υποχωρήσεις...

Ήταν όμως πράγματι κενή νοήματος η έκφραση αυτού του ενιαίου διαταξικού πλήθους; Μας φαίνεται πως όχι. Η ίδια η ύπαρξή του λέει πολλά: οι τουρκοφάγοι της Ξάνθης, οι αγρότες με τα SUV της Θεσσαλίας, οι εναλλακτικοί Αθηναίοι, οι βλαχοπασόκοι της Ηλείας και της Αχαΐας, τα φασισταριά της Μεσσηνίας, τα αφεντικά, οι μικροαστοί κι οι εργάτες τους συμφώνησαν ότι η λύση των προβλημάτων μας θα έρθει αν συστρατευθούμε πίσω από το καλό μας το κράτος. Ο εθνικός κορμός, σε πλήρη ανάπτυξη στους δρόμους των πόλεων και των επαρχιών, ντυμένος με τα εθνικά του χρώματα είναι κάτι που θα πρέπει να μας προβληματίσει πολύ σοβαρά. Η εθνική ενότητα μπορεί να μη μοιάζει αρκετά απειλητική όταν πανηγυρίζει το "όχι" υπό τους ήχους "αντάρτικων", αλλά σύντομα θα δείξει ότι δεν συγκροτήθηκε για να σταματήσει κάπου εδώ. Ήδη, οι δρόμοι έχουν μιλήσει: "ο εχθρός μας είναι αλλού, είναι μακριά". Πώς άραγε θα αντιμετωπίσουν όλοι αυτοί κινήσεις που θα σαμποτάρουν την "εθνική ανάπτυξη" στο μέλλον; Τι θα κάνουν με όσους επιμένουν να μη συμπαθούν τα αφεντικά, τους φασίστες της γειτονιάς τους, τους μπάτσους; Κι ακόμα περισσότερο, τι θα γίνει όταν τα εθνικά δίκαια θα αρχίσουν να "απειλούνται από τους γείτο-

νες”; Η κυβέρνησή μας το έχει πει με χιλιάδες τρόπους: είμαστε στο κέντρο ενός «γεω-στρατηγικού τριγώνου αστάθειας»...

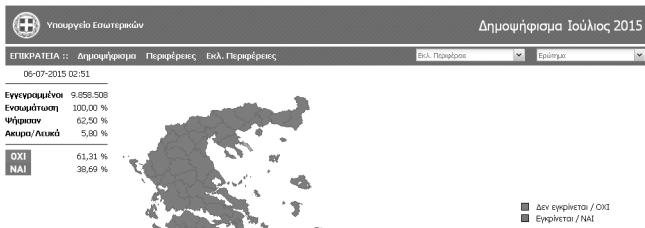
Κλείνοντας, δεν μπορούμε παρά να διαπιστώσουμε το προφανές: το τελευταίο διάστημα παρακολουθούμε την πραγματική νίκη του “αντιμνημονιακού μετώπου”: οι προδότες κι οι κλέφτες πολιτικοί έφυγαν, ενώ το ενωμένο πατριωτικό πλήθος ετοιμάζει τη χώρα για την “παραγωγική ανασυγκρότηση”. Τώρα το ποιοι θα δουλέψουν στα κάτεργά της και ποιοι θα βρουν μπροστά τους τα ένοπλα σώματά της είναι μάλλον γνωστό...

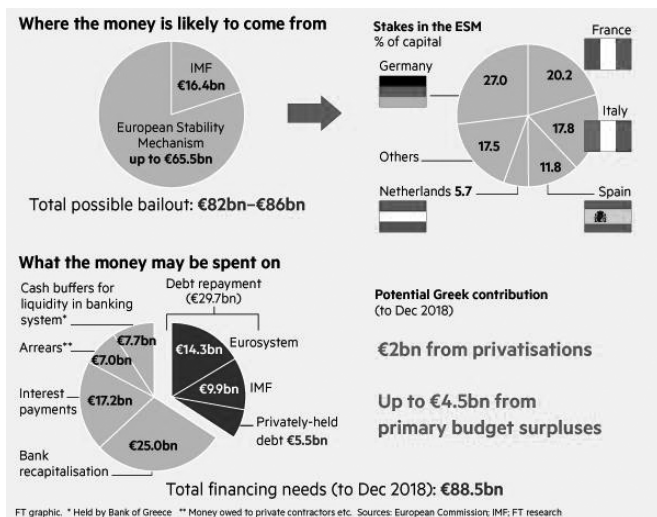
Ο ελληνικός στόλος καλπάζει. Ο γερμανικός στόλος βυθίζεται. Ο εκνευρισμός νομίζουμε είναι κατανοητός.

Από τους πανηγυρισμούς για το “όχι” στο Σύνταγμα. Το γαλανόλευκο κυριαρχεί. Δεν είναι η πρώτη φορά που το πλήθος βγήκε στους δρόμους τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Η εθνική ομοψυχία είναι πάντα το προαπαιτούμενο.

Ο χάρτης των αποτελεσμάτων. Ίσως ο μοναδικός χάρτης στον οποίο η Ελλάδα μπορεί να αποτυπωθεί με ένα μόνο χρώμα. Το χρώμα που προτίμησε το Υπουργείο Εσωτερικών είναι το πορτοκαλί. Γιατί όμως; Εμείς νομίζαμε πως από την ανάμιξη όλων των χρωμάτων βγαίνει το μαύρο...

Στο διάγραμμα των Financial Times βλέπουμε πού θα διατεθεί το νέο δάνειο των 80 δις που πήρε η Ελλάδα και το οποίο ο πρωθυπουργός μας το διαφήμισε ως “αναπτυξιακό”: 7,7 δις προς τη ρευστότητα των τραπεζών, 7 δις σε ιδιωτικά χρέη, 17 δις σε πληρωμές τόκων, 25 δις σε ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και 30 δις για την αποπληρωμή προηγούμενου χρέους.

